

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

SJUNDE ÅRGÅNGEN.

Andra häftet.

Innehåll:

	pag.
X. Om Tiggeri och Tiggare, af <i>St—</i>	73.
XI. Skymningsprat om Vår Lektör (förfn till Agnes Tell, Tufva m. fl.), af <i>Emund Gammal</i> (insändt)	90.
XII. Något från våra grannar (Dikter af Wilhelmina Nordström), af <i>Esselde</i>	101.
XIII. Ett ord om botanikens studium, af <i>S—a</i>	117.
XIV. Kalampin, af <i>E—th</i> (insändt)	135.
XV. Matematiskt kallprat, af <i>L—d.</i>	144.
XVI. Vår betraktelse i Stockholm, af <i>—en—ny</i> (insändt)	146.
XVII. Föreningen för frivillig vård af sårade och sjuke i fält, af <i>L—d</i>	149.
XVIII. Vår Portfölj	151.

UPSALA.

ESAIAS EDQUIST.

1865.

Obs. omslagets tvänne sista sidor.

X. OM TIGGERI OCH TIGGARE.

Misery and ignorance are always
the cause of great evils.

Addison.

Under den första samhällsbildningen, den patriarkaliska tiden, hafva vi skäl att antaga, att fattigdom och tiggeri voro fullkomligt okända. Det ålåg hvarje familj, som då kunde betraktas såsom en miniatyrbild af samhället, att draga försorg om medlemmarne af hushållet, hvartill äfven hörde tjenarne. Dessa voro nemligen i äldsta tider vanligtvis trälar, men egde just därför rätt till vård och underhåll, äfven sedan de blifvit gamla och orkeslösa. Denna pligt kunde ej af den ena individen eller familjen kastas på en annan, utan tillkom det hvarje familjs öfverhufvud att tillse det ingen af dem, som stodo under hans myndighet, led brist på det nödvändigaste.

Såsom en ytterligare orsak hvarföre tiggeri saknades, torde äfven böra läggas, att det under den hedniska tiden hos oss var tillåtet att med ett klubbslag befria sig från gamla och skröpliga personer. I Olof Tryggvasons Saga berättas till och med, att vid en inträffad hungersnöd på Island man på tinget beslutit att lemna alla gamla, lama och bräckliga åt sitt öde. Modren till en af öns mest betydande män föreställde dock sin son det grymma och omenskliga i ett dylikt förfarande, hvarpå han ånyo sammankallade tinget och man öfverenskom att uppbjuda alla sina krafter för att kunna försörja ålderstigna föräldrar och fränder. Men, om också denna yttersta utväg att med ett dråpslag befria sig från underhållet af orkeslösa stundom användts, torde den likväl icke kunna betraktas annorlunda än såsom ett undantag från regeln.

Att fattigdom och det deraf följande onda, tiggeriet, knappast existerade i Sverge under de första århundradena af vår tideräkning, dertill tro vi oss äfven kunna sluta af en om-

ständighet, som berättas i en af våra äldsta urkunder. Den förtäljer nemligen, att den fromma *Frideborg*, en af de första christna i norden, anbefallt att efter hennes död alla hennes egodelar skulle utskiftas bland de fattiga. Men, som ej många behöfvande på den tiden funnos hemma i landet, begaf sig hennes dotter till *Dorstad* (i Holland) för att der utdela dem bland de fattiga. Möjligen menas dock här med fattiga endast fattiga christna.

Ett sådant lyckligt förhållande kunde dock ej länge fortvara. Med christendomens rotfästande i landet följde äfven trälarnes befriande och småningom uppstod sålunda en fri arbetsklass, hvarifrån dels genom armod och olyckor, dels genom lättja och lättsinne pauperismen under tidernas lopp utvecklade sig. Tiggeriet blef en nödvändighet för den, som ej på annat sätt kunde erhålla sitt uppehälle, men så länge denna utväg endast anlätades af orkeslösa eller på annat sätt till arbete urståndsatta personer, ansågs detta yrke lika lofligt, lika aktningsvärdt som månget annat. Stafkarlen med sin käpp och påse betraktades nästan såsom en genom olyckan helgad personlighet, som egde full rättighet till barmhertighet af sina lyckligare lottade medmenniskor, hvilka genom att åt honom dela något af sitt goda, endast tyckte sig betala en tacksamhetsgård till all god gåfvas Gifvare. Han var till och med ofta en välkommen gäst; i de tider, då communicationsmedlen voro få och nyheter sällsynta, var det han som förde tidender från by till by, från ort till ort. Ett visst intresse var fästadt vid hans person och vi kunna lätt föreställa oss huru vid hans ankomst till en enstaka, aflägsen gård, familjens medlemmar, särdeles de yngre, samlades omkring honom för att lyssna till hans berättelser och sånger.

Den katholska religionen, som under medeltiden var den allena herskande i den christna kyrkan, uppmuntrar och underhåller dessutom tiggeriet. *Celui qui donne aux pauvres prôte à Dieu*, säger den fromme katholiken, afseende med detta uttryck egentligen tiggaren, och tror sig medelst almosegifvande för sig lätta tillträdet till himmelen. Att utdela almosor ansågs också för ett Gudi behagligt verk och många af medeltidens gudfruktiga qvinnor förtjenade sig sålunda helgonglorian. Flera munkordnar voro ock, såsom vi veta, tiggardordnar och deras medlemmar insamlade under vandringen i bygden de almosor, som tjenade till klosterbrödernas underhåll.

Ortens fattiga togo äfven ofta sin tillflykt till klostren och bespisades der vissa dagar.

Grundsatsen, som vi här ofvan angifvit, att släkten skulle underhålla de sina och husbonden sitt husfolk, återfinnes i den äldsta af de nordiska lagarne, den isländska lagsamlingen, *Grågås* kallad. Redan i dessa tidiga lagbestämmelser har man dock sökt inlägga en varning för faran att genom för vidsträckt gifvande af understöd uppamma lättingar, ty det säges i nämnde *Grågås* "att barn, som af lättja tiggde vid dörrarne, voro fränderna ej förbundna att föda".

I likhet med den isländska lagen, påbjödo våra gamla svenska lagar, att barn skulle underhålla sina föräldrar, i främsta rummet modren, och att bättre lottade släktingar, så långt möjligt var, skulle draga försorg om åldriga och vanföra fränder. De medgäfvö dock derjemte rättighet åt fattiga att färdas omkring i bygden, och ålade hvarje husbonde såsom en pligt att åtminstone under *en natt* herbergera den fattige vandraren och förse honom med behöflig föda. Härföre egde han dock att åtnjuta ersättning genom att för detta behof hos sig behålla en del af den tionde, svarande ungefär mot två niondelar deraf, hvilken han var förpligtad att erlägga såsom skatt.

Efter reformationen började åsigterna rörande tiggeriets helgd och loflighet att undergå betydlig förändring, hvartill väl äfven bidrog, att tiggarnes antal, i anledning af klostrens indragande, på flera ställen mångdubblades. Med en växande civilisation tilltog, tyvärr, också antalet af lättingar och bedragare, som fann det bekvämare att lefva på barmhertiga och lättrogna människors bekostnad än att äta sitt bröd i sitt anletes svett. Man kan också säga, att den egentliga fattigvårdslagstiftningen tog sin början i 16:de seklet.

I England utkom den första förordningen i detta hänseende 1536 och på samma gång den ålade hvarje församling att sörja för sina fattiga, förbjöd den vid straff allt almosegifvande, och tiggeri belades med strängt ansvar. Den, som det oaktadt beträddes dermed, skulle första gången piskas, andra gången mista högra örat och tredje gången gällde det ej mindre än lifvets förlust. Denna lag var dock för sträng att kunna tillämpas och 1547 utkom en annan, enligt hvilken hvarje arbetsför person, som ej ville försörja sig med sitt arbete, skulle gripas såsom landsstrykare, brännmärkas på högra skuldran och lemnas såsom träl för tvenne år åt den,

som ville föda honom; och behöfde denna föda ej bestå af annat än afskråde, vatten och bröd. Rymde han, skulle han brännmärkas på kinden och blifva träl för lifstiden; upprepades rymningsförsöken var hans lif förverkad.

Den första inskränkning, som hos oss gjordes i tiggeriet, var ett påbud af 1527, att, som "tiggarmunkar och ståtare föra kring om landet mycket bedrägeri och lögn", skulle de vara försedda med pass eller bref. I ett Concilii beslut ett par år senare stadgas det Biskoparne ej skulle "för ringa saker giffua uth *tiggiabreff* folckena till tunga".

Först i Sveriges äldsta Kyrkoordning af år 1571 egndes någon större uppmärksamhet åt fattigförsörjningen genom förordnandet att s. k. hospitaler (tillflyktsorter för fattiga ålderstigna, skröpliga, vansinnige och af smittosamma sjukdomar angripna) skulle inrättas i större städer vid Domkyrkorna och de redan varande rikligare begåvas, samt fattig- eller sjukestugor i hvarje socken. Så utbildade sig småningom denna gren af lagstiftningen, men alltsom man medelst noggrannare bestämmelser och påbud sökte vårda sig om de verkligen behöfvande och skydda dem för nöd, åläggande hvarje kommun att sörja för sina fattiga, bemödade man sig å andra sidan att minska tiggeriet och belade detsamma med allt högre ansvar.

Detta oaktadt synes det mer och mer hafva tilltagit och framkallade 1642 en än utförligare förordning, kallad "Ordnung och Stadga huru hållas skal med Tiggare och fattige, som rätt Allmoso behöfva: Item medh Landsstrykare och Lättingar". På samma gång man deri sökte försäkra de åldriga, orkeslösa och sjukliga fattiga om rätt till underhåll af den församling dit de hörde, samt föreskref att minderåriga barn skulle intagas å barnhusen (ej på hospitalen, om ock föräldrarna der vistades) eller utackorderas, till dess de fyllt åtta år, då de borde sättas i handtverkslära eller taga tjänst, skärptes straffet för tiggeri. För "skälige orsaker" medgafs det dock ännu, men skulle den kringvandrande då vara försedd med pass af stiftets presterskap, deri noga bestämdes tiden och området för hans vandringar. Lemlästade tiggare, ej dermed försedda, skulle förpassas till sin hemort och sättas i häkte, om ej detta hjälpte. Arbetsföre landsstrykare skulle insättas på närmaste slott för att der arbeta i jern.

I Tiggarordningen af år 1698 förbjöds strängeligen att vi-

dare utlemna pass åt tiggare, men det synes dock som de genom ett slags tyst medgifvande fortfarande egt tillåtelse att begära almosor inom den stad eller socken dit de hörde, enär det först 1811 ålades församlingarne såsom en tvångspligt att lemna nödigt understöd åt de fattige. Genom nyare tiders förordningar och de bemödanden, som blifvit gjorda att ändamålsenligt organisera fattigvården, skulle man möjligen förledas att tro det vi för närvarande stode på det klara med denna högst viktiga punkt af lagstiftningen. Att detta är långt ifrån förhållandet, torde en sorglig erfarenhet dock bestyrka och vi kunna ej tillsluta ögonen för det faktum, att hvarken lagstiftaren, ordningens handhafvare eller människovännen ännu lyckats lösa detta problem, som af en fransysk författare betecknande blifvit kalladt: *le problème de la misère*.

Tiggeriet är, ur alla synpunkter betraktadt, ett stort ondt, och med full insigt deraf hafva de flesta civiliserade länders lagstiftare genom stadgar och förordningar sökt förekomma det. På de flesta ställen tillämpas dock ej dessa förordningar: på somliga af liknöjdhet, emedan man finner bekvämare att låta de fattiga genom kringvandring sjelfva anskaffa hvad de behöfva, än att genom kraftiga åtgärders vidtagande befria dem från denna nödvändighet; på andra, emedan man rent af ej vet huru man skall afhjelpa det, utan med ett slags fatalism fogar sig deri som i ett oundvikligt ondt.

I katholska länder uppmuntras dessutom tiggeriet af religionen och dess målsmän. Också omringas man genast vid inträdet i ett katolskt land af svärmar af tiggare af alla åldrar, hvilka med utsträckta händer snart sagdt belägra den resande, under utrop sådana som: "*pour l'amour de Dieu, pour l'amour de Jésus, donnez-moi un sou et je prierai pour vous, per carita!*" o. s. v. i oändlighet. Frankrikes hufvudstad utgör dock härifrån ett undantag, ty der ser man i allmänhet icke tiggare. Det skulle likväl vara allför vågadt att deraf draga den slutsatsen, att sådana *ej finnas* — troligare är att de, liksom mycket annat, måste hålla sig bakom kulisserna.

Protestanten betraktar tiggeriet med andra ögon; han ihågkommer det gudomliga budet: "den, som ej arbetar skall ej heller äta"; han inser sanningen af den vises ord: "lättjan är alla lasters hufvudkudde", och han utgår i sin lagstiftning från grundsatsen, att det bästa sätt att bistå den

fattiga är att gifva honom medel i händerna att hjälpa sig sjelf, men att, då detta ej är möjligt, det är den lyckligare lottades pligt att försörja honom. Grundsatsen är utom all fråga förträfflig — om den blott alltid tillämpades och genomfördes!

Att tiggare är otvifvelaktigt i hög grad demoraliserande och hvar och en, som tillgriper detta medel för sitt uppehälle, måste endera vara drifven af den grymmaste nöd eller ock vara utblottad på den sjelfkänsla, som dock utgör en af de mäktigaste häfstängerna för egen verksamhet. I båda fallen är han högst beklagansvärd, i det senare vanligen ohjelpig och hans bana går allt djupare nedåt eländets afgrund. Steget emellan den arbetsföre tiggaren, som småningom förlorar all känsla af heder, af människovärde, af blygsel, och den samvetslöse brottslingen är ej långt. Genom att tillåta sådana parasiter utveckla sig och tilltaga, ja, nära nog omhulda dem, bereder samhället sig sjelft ett gissel.

Man är ense derom, men icke destomindre har man med temligen stor slapphet låtit detta onda tilltaga, och kanske nådde det sin höjd under de första decennierna af vårt århundrade. Om än för närvarande genom de allvarliga bemödanden, som både på allmän och enskild väg göras för att utrota tiggeriet, det ej mer kan sägas stå på höjden af sin blomstring, torde det för dess skickligare adepter dock ännu stundom kunna anses såsom ett lönande näringsfång.

Vi sakna icke exempel på tiggare, som efterlemnade betydlig förmögenhet, och de torde ej heller vara så få, hvilka efter en under bettlande tillbragt dag, fördrifva aftonen i sus och dus. Till månet bedrägeri har tiggaren ex professo tagit sin tillflykt, för att lättare uppväcka medlidande och barmhertighet, och bedrägliga föräldrar hafva mången gång genom ordentlig undervisning sökt inlära barnen i allt slags svek och förställning för att tillnarra sig almosor.

I ett för ej så längesedan i London utkommet arbete*) af stort, men sorgligt intresse, indelas denna stads fattiga i trenne klasser: de, som vilja arbeta, de, som ej kunna arbeta och de, som ej vilja arbeta. Till den senare kategorien hänföres tiggarna, hvilka dessutom klassificeras under många

---

*) London Labour and the London Poor by several contributors. (London 1862.)

särskilda titlar, såsom: tiggarbrefskrifvaren, den afsigkomne gentlemanen, den ruinerade affärsmannen, den skeppsbrutne sjömannen, den oförskämde tiggaren, den förkrossade tiggaren, o. s. v. hvarjemte medelst exempel hemtade ur verkligheten visas, att de flesta af dessa äro bedragare och skälmar.

Då tiggeriet och bedrägeriet, gående hand i hand med åtminstone den ena foten på lastens bana, mer och mer blefvo en börda för samhället och en källa till oro för den enskilde, då lagarne bevisade sig kraftlösa att motverka detta öfverhandtagande onda, liksom lagarnes handhafvare syntes vanmäktiga att kämpa deremot, började enskilda personer bilda föreningar, hvilka hade till syfte att efterforska när och hvar den nöd, som i hemska uppenbarelser visade sig på gator och allmänna ställen, ja, inträngde i hemmen, var verklig och borde afhjelpas. Så bildade sig 1818 i London det s. k. *Mendicity Society*, hvilket hade för afsigt att, så mycket sig göra lät, på en hand samla de almosor, som planlöst utkastades bland den stora hopen af tiggare, och genom noggranna undersökningar tillse att de gåfvor människokärleken utdelade, kommo de verkligen nödlidande till godo, äfvensom att upptäcka de bedrägerier, som bedrefvos under armodets täckmantel, och befordra deras upphofsmän till ett rättvist straff. Medlemmarne af denna förening äro försedde med polletter, hvilka de i stället för almosor utdela åt de nödlidande, som anropa deras barmhertighet. Dessa polletter hänvisa tiggaren till föreningens byrå och när de der uppvisas inregistreras hans namn, bostad och hvad uppgifter han föröfrigt meddelar. Någon af föreningens medlemmar efterforskar, huruvida de lemna de underrättelserna äro sanningsenliga, i hvilket fall den behöfvande erhåller en efter hans ställning och förhållanden afpassad hjälp, helst under form af arbete.

Genom denna förening hafva många verkligen nödställda och af bistånd förtjenta personer blifvit hjälpta för kortare eller längre tid och många skälmar blifvit demaskerade och bestraffade; år 1842 uppgick de senares antal ända till 1,306. Tiggeriet har ock genom dess bemödanden betydligt aftagit, hvilket bäst bevisas deraf att då föreningens annaler 1819 omtala 4,682 inregistrerade tiggare, förekommo ej flera än 235 dylika fall 1855. 1860 var antalet dock 430. Tiggarbrefsindustrien har äfven lidit stort afbräck genom denna förening, ty så snart någon af dess medlemmar erhåller ett dylikt bref,

sändes det till föreningens byrå och efterspaningar göras, huruvida brefskrifvaren hör till antalet af dem, som förtjena att erhålla understöd.

I England finnas dessutom många andra välgörande samfund, hvilka gjort till sin uppgift att bispringa nödställda på ett eller annat sätt, men tid och ntrymme förbjuda oss att vidare sysselsätta oss dermed. Vi vilja i stället kasta en blick på hvad i detta afseende blifvit gjordt i vårt eget fädernesland.

Äfven vi ega föreningar, hvilkas syfte, medelbart eller omedelbart, är att genom anskaffande af arbetsförtjenst eller lemnanande af tillfälligt bistånd förmildra nöden och med detsamma minska orsakerna till tiggeri. Dessa föreningar bestå hos oss till stor del af qvinnor, tillhörande de bildade klasserna, och äro kända under namn af Fruntimmers-Föreningar, Skyddsföreningar, Tillsyningsföreningar, m. m.*).

En bland de första af dessa föreningar stiftades af den ädle meniskovännen *Carl af Forssell*, som med ett aldrig tröttnande nit arbetade för det stora målet — förbättrandet af de fattiga folkklassernas ställning i både moraliskt och materielt hänseende. "Den fattigas sorgliga lott samt folkets okunnighet och bristande upplysning gingo honom ömt till sinnes; och han ansåg de lyckligare lottades ovilkorliga pligt vara att i möjligaste måtto söka jemka detta missförhållande till de förras fördel", säger en af hans biografer**). Ett af de medel han uppsökte till vinnande af detta ändamål var att äfven intressera qvin-

---

*) Bland dylika föreningar för nödställdas hjälp böra äfven nämnas sällskapen: *Nödlidandes Vänner*, stiftadt 1816; *De Fattigas Vänner*, bestående af medlemmar ur alla samhällsklasser och stiftadt till minne af H. M:t Carl XV:des födelse; *Fattiga barns Vänner*, hvars medlemmar utgöras fruntimmer med H. K. H. Prinsessan *Eugénie* till ordförande.

***) Se *Läsning för Folket*, 28:de årg. 2:dra häftet, sid. 106 och följ. I afseende på hvad han uträttade för befrämjandet af detta syfte, kunna vi här endast i förbigående nämna: grundläggandet af den första sparbank, stiftandet af det första nykterhets-sällskap, samt af sällskapet för nyttiga kunskapers spridande (hvilket ännu fortfarande utgifver den förtjenstfulla tidskriften *Läsning för Folket*), inrättandet af småbarusskolor, bildandet af sockennämnder, som åtog sig att vaka öfver de arbetande och fattigare folkklassernas sedlighet och utvägarne till deras försörjning, och af Fruntimmers-skyddsföreningar. I denna anda och

nan, den bildade qvinnan, för detta maktpåliggande och meniskoölskande arbete och förmå henne att lemna sin medverkan dertill. Så uppkom 1847 i Stockholm Jacobs och Johannis Fruntimmers-skyddsförening, hvars medlemmar, bestående af 60 fruntimmer, åtogo sig att besöka de fattiga i deras boningar och uppmuntra dem till sedlighet och flit samt förskaffa dem arbetsförtjenst; och efter hand uppstodo dylika i de flesta af hufvudstadens församlingar. I åtskilliga andra städer äro dock Fruntimmers-Föreningarne af än äldre datum och torde Carlskronas (bildad efter amerikanskt mönster), Linköpings och Upsalas (stiftad 1845) hafva varit de första.

År 1853 stiftades dessutom af M:lle Fredrika Bremer i Stockholm en Fruntimmers-Förening för barnavård*), hvilken hade till syfte att draga omsorg för alla de värnlösa, olyckliga barn, som genom den under sommaren i hufvudstaden härjande koleran blifvit beröfvade sina naturliga försörjare.

Småningom bildades dylika Fruntimmers-Föreningar i våra större landsortsstäder och för närvarande finnas sådana i alla, der qvinnan känt sig manad att ej längre vara en liknöjd och overksam åskådare, utan att deltaga i det för samhället så viktiga arbetet att söka förbättra den fattigaste klassens ställning och på samma gång höja den ur det moraliska förnedringstillstånd, hvori den, särdeles i större städer, tyvärr, befinner sig. Vi hafva mer än en gång varmt uppmanat hvarje bildad qvinna, som ej af omständigheter och förhållanden är förhindrad derifrån, att med all ifver söka medverka till detta syftemål**), och denna uppmaning kan aldrig nog ofta upprepas, aldrig tillräckligt kraftigt betonas.

Vi kunna ej annat än tro, att dessa föreningar utträttat något godt, ja, kanske till och med långt mera än man kan

---

till åvägbringande af dessa stiftelser har han äfven författat och utgifvit flera skrifter.

**) Se vidare härom *Stockholms Fruntimmers-Förening för barnavård* af S., 4:de årg. sid. 94 af denna Tidskrift.

**) Se: *Några ord om qvinnan och arbetet*, 1:sta årg. sid. 101; *Qvinnan och välgörandet* af St., 3:dje årg. sid. 3; *Miss Twining, Miss Carpenter och Mrs Woodlock inför Parlamentscommissionen* af St—, s. årg. sid. 88; *Nya utländska fruntimmersföreningar* af St—, s. årg. sid. 277; samt *Några betraktelser i anledning af ett förslag, framställt på ett prestmöte i Sverige 1862*, af Esselde, 4:de årg. sid. 177.

inse och ana, ehuru vi på samma gång känna oss öfvertygade, att de, om de sjelfva äro rätt medvetna af sitt syfte, rätt genomträngda af den christliga anda, som måste vara den lifskraft, hvilken riktar deras verksamhet, samt om de af kommunalmyndigheterna tillbörligt understödjas, ega medel i händerna att uträtta mycket mera. Hittills hafva de Fruntimmers-Föreningar, om hvilkas verksamhet vi varit i tillfälle att taga någon kännedom, hufvudsakligen egnat sin uppmärksamhet åt tvenne mål: det ena att anskaffa arbetsförtjenst åt fattiga kvinnor, särdeles åt sådana, som ej kunna lemna hemmen, och som isynnerhet under vintern sakna alla medel att sjelfva förtjena något; det andra att tillse det den fattiga klassens barn besöka folkskolorna, i stället att tiggande drifva omkring åt gatorna, och att stundom bispringa dem med kläder och skodon, då brist på sådana lägga hinder i vägen för deras skolgång.

Att dessa båda mål äro goda torde ingen vilja förneka. I det första fallet hämmas dock ganska ofta föreningarnes afsigter och bemödanden genom bristande tillgångar och kunna derföre ej uträtta något väsentligt. Arbetsmaterialierna äro dyra, arbetslönerna få ej för mycket afknappas, såvida utdelningen af arbete i någon mån skall motsvara sitt ändamål, men de tillverkade varorna blifva derigenom dyra och svåra att afyttra, samt måste i de allra flesta fall säljas med förlust. Följden deraf blir, att arbetsutdelningen måste inskränkas och mången arbetssökande, som ej begär bättre än möjlighet att sjelf kunna förtjena något till sitt och sina barns uppehälle, blir följaktligen afvisad. Här tyckes det som borde fattigvården räcka Fruntimmers-Föreningarne en hjälpsam hand, genom att lemna ett årligt anslag till befordrande af denna del af föreningarnes verksamhet, särdeles, som enligt vår nu gällande fattigvårdsstadga, *det åligger fattigvården att bereda arbetsföre personer, som utan eget förvållande sakna arbete, möjlighet att erhålla sådant.* Då Fruntimmers-Föreningarne frivilligt åtaga sig alla de omsorger och bestyr, som äro förknippade med ett dylikt utdelande af arbete till fattiga kvinnor, lättas för fattigvården denna del af dess åliggande på samma gång de, som genom detta arbete sättas i stånd att förtjena sitt eget uppehälle, ej vidare behöfva falla kommunens fattigförsörjning till last. I betraktande af dessa omständigheter synes detta förhållande vara en af de beröringspunk-

ter, der Fruntimmers-Föreningarnes frivilliga verksamhet möter fattigvårdens åligganden, och der således en enig samverkan är af nöden, för att åtminstone närma sig det mål, för hvilket båda arbeta.

Vi kunna ej undertrycka den måhända alltför sangviniska förhoppningen att, om de, som makten hafva i den kommunala fattigvården, något mer arbetade Fruntimmers-Föreningarne i händerna och satte dessa i tillfälle att utvidga sin verksamhet, i afseende på utdelning af arbete, skulle en bättre sakernas ställning i någon mån inträda och tiggeriet åtminstone på en sida inskränkas.

Beträffande fattiga barns skolgång, tro vi att Fruntimmers-Föreningarnes verksamhet burit rikare frukter. I de städer, der dessa föreningar lefva ett friskt lif och med nit omfatta det mål, hvarför de önska verka, finnas eller bära åtminstone ej tiggande barn finnas. Förekomma icke destomindre sådana fall, tillse vanligen medlemmarne af föreningen, att de orsaker, hvilka vålla att barnen drifva omkring, undanröjas och att barnen sändas till skolan.

Göteborgs Tillsyningsförening, som bildade sig hösten 1863, tillkom i anledning af det i nämnde stad öfverhandtagande tiggeriet, till hvars förminskande flere der boende förmögna personer förklarade sig villiga att lemna betydliga penningbidrag, om de blott kunde vara förvissade, att dessa användes på ett ändamålsenligt sätt. Åtskilliga af stadens damer erbjödo sig att genom besök i de fattigas boningar efterforska hvar behovet af hjälp var mest påkalladt, samt att lemna den i den form, som föreföll dem lämpligast. På detta sätt kom man mycket elände på spåren, om hvars tillvaro man förut varit okunnig, men hade ock den glädjen att på många håll kunna afhjelpa det, hvilket skedde, dels genom understöd i pengar eller in natura, dels genom beredande af arbetsförtjenst. För att nogare kunna kontrollera den hjälp, som sålunda lemnades af föreningen, antecknades i en liggare namnen på alla dess underhållstagare, hvarförutan hvarje distriktsledamot — staden är indelad i 41 distrikter och tillses hvart och ett af dem af en medlem af föreningen — fört sin egen särskilda anteckning. Vi kunna ej nog rekommendera detta förfaringssätt, såsom särdeles praktiskt, till efterföljd af alla våra Fruntimmers-Föreningar. Derigenom blir hvarje föreningens medlem, äfven när styrelsen ombytes, iståndsatt

att erhålla närmare kännedom om de behöfvande och att afgöra på hvad sätt de bäst kunna och böra hjälpas.

Vid det allmänna sammanträdet af Göteborgs Tillsyningsförening, hvilket egde rum sistlidne Januari månad, hade också direktionen ganska vackra resultat att framlägga af sina bemödanden under den tid af mer än ett år, den varit verksam. På samma gång de närvarande med tacksamhet erkände att det med föreningen afsedda syftet, tiggeriets förminskande, verkligen vunnits, beslöts att föreningens verksamhet skulle fortgå och förklarade man sig villig att äfven fortfarande lemna dertill erforderligt understöd. Erkännas måste, att den villiga och frikostiga gifmildhet, som på ett hedrande sätt utmärker Göteborgs samhälle, mycket underlättar tillsyningsföreningens arbete, ty näppeligen torde någon annan fruntimmersförening i vårt land ega så stora tillgångar till sitt förfogande. Föreningens räkenskaper utvisa nemligen, att de medel, som från November månad 1863 och till 1864 års slut blifvit till ofvannämnde förening öfverlemnade, uppgå till den betydliga summan af 21,512 R:dr R:mt.

Genom dylika föreningar, som medelst utdelande af arbete åt fattiga qvinnor och befordrande af fattiga barns skolgång söka förebygga tiggeri bland de mest hjälpbehöfvande af samhällets medlemmar, och genom goda fattigvårdsanstalter, i enlighet med hvad Kgl. M:jts Förordning af den 13 Juli 1853, angående fattigvården i riket, stadgar, synes det också som borde tiggeriet i vårt land vara i märkbart aftagande och endast undantagsvis förekomma.

Man må väl derföre fråga, hvarifrån komma då de skror af tiggare, hvilka tidtals belägra våra dörrar och under sistförlidne vinter snart sagdt utgjort en landsplåga i en af våra större landsortsstäder? I berörde stad, der innevånarne dock betala ganska dryga fattigafgifter och der fattigvården kanske handhafves med mera omsorg än på många andra ställen, hvarförutan stadens Fruntimmersförening utvecklar en ej obetydlig verksamhet, har väl knappast under vintern någon dag förflutit, då ej de bättre lottade medlemmarne af detta samhälle erhållit besök af tiggare, hvaraf man till och med kunnat räkna ända till tolf under loppet af en dag. Af dessa har ett ringa antal tillhört stadens egen befolkning, en del den omkringliggande landsbygdens, men mängden har utgjorts

af personer från andra orter, mest arbetsföre karlar i, hvad man kallar, sin bästa ålder d. v. s. emellan tjuo och fyratio år.

Om dessa också blifvit afvisade på åtskilliga ställen, hafva de dock på andra erhållit än en måltid mat, än aflagda kläder och än pengar, hvilka gåfvor varit resultat ibland af medlidande, stundom äfven af fruktan och af önskan att blifva dem qvitt; på detta sätt hafva de kunnat lefva dag efter dag, ja, äfven förskaffa sig ett och annat rus, utan att derföre behöfva arbeta. Har man begärt närmare upplysning om deras förhållanden och orsaken till deras nödställda belägenhet, hafva de vanliga uppgifterna varit, dels att de legat sjuka en längre tid och sålunda varit oförmögna till arbete, dels att de voro gesäller, som ej kunde erhålla arbete i sitt yrke. Hur mycken sanning legat till grund för dessa uppgifter är omöjligt att afgöra; att en del deraf kunnat vara i enlighet med verkliga förhållandet är dock sannolikt, om man än stundom fått bevis på deras otillförlitlighet.

Vare härmed huru som helst, så förblir det dock alltid ett ganska bedröfligt förhållande att, lindrigast sagdt, hundratal arbetsföre män i sin kraftigaste ålder drifva landet omkring med tiggeriet till näringsfång. Att ett dylikt lefnads-sätt skall framkalla och underhålla lättja, bedrägeri och brott är ej svårt att inse. Att tiggeriet i denna form *kan* praktiseras i så stor skala i ett lagbundet samhälle, utan att kraftiga åtgärder vidtagas till dess hämmande, måste också utgöra ett ämne till förvåning för hvar och en, som reflekterar deröfver. Det kan ej gerna härröra från annat än, att de lagliga myndigheterna sakna kännedom om denna sakernas ställning och det skulle derför vara oss särdeles kärt, om vi kunde bli ett ringa medel att väcka deras uppmärksamhet derpå, och komma dem att behjerta och söka utfinna någon bot för ett förhållande, hvilket otvifvelaktigt utgör ett kräftsår på samhällskroppen. Väl ligger i våra dagar ordet frihet på hvar mans mun, väl märker man huru detta ords sköna och stora betydelse alltför ofta missförstås och mistydes, att ej säga missbrukas, men vi hafva dock svårt att föreställa oss, att det på fullt allvar skulle anses såsom ett obefogadt ingrepp i den frie svenske medborgarens rättigheter, om man sökte förmå honom att förtjena sitt bröd på annat sätt än medelst bett-lande.

Vår nu gällande fattigvårdsstadga förbjuder ock i otvetydiga ordalag *allt slags tiggeri*, på samma gång den ålägger hvarje kommun att sörja för sina fattiga. Den har ej heller förbisett att tillfällen förekomma, då brist på arbete kan framkalla tiggeri och äfven antydt hvilka mått och steg som i ett dylikt förhållande böra tagas*). När vi sålunda hafva en lag, som anbefaller de bättre lottade att sörja för de sjuka, vanföra och orkeslösa fattiga, hvilka äro urståndsatta att arbeta — något, som måste betraktas såsom en oeftergiftig pligt — en lag, som förbjuder tiggeri och påbjuder att utvägar göras för att bereda arbete åt sådana, som utan eget förvållande sakna dylikt, må vi väl upprepa frågan: hvarifrån komma då dessa skaror af tiggare? Kan lagen ej efterleivas, bör den ej kvarstå, emedan den i så fall förorsakar missaktning för lagarne; kan den det deremot, bör dess efterlevande äfven noggrant beifras.

Att många kommuner vårdslösa pligten att sörja för sina fattiga är ganska troligt, äfvensom att alla fattigförsörjningsanstalter ej på långt när äro hvad de borde och kunde vara — en under den christliga kärlekens vård varande tillflyktsort för de åldriga, sjuka och värnlösa fattiga. Vår fattigförsörjning behöfde endast blifva hvad i lagen stadgas och denna lag tillämpas på ett människovänligt sätt, för att vi skulle kunna känna den lugnande vissheten, att ingen verkligt behöfvande hos oss *lider nöd* — ett uttryck, hvars hela sorgliga betydelse, den, som aldrig egt erfarenhet derom, troligen ej heller rätt kan uppfatta. Som det nu är, kasta vi kanske en almosa åt den samvetslöse, men i förställning skicklige bedragaren, under det vi låta den verkligt nödlidande gå ohjelp från vår dörr. Och misstron, närd och fostrad af sorglig erfarenhet, innästlar sig mer och mer i våra hjertan och tillslu-

---

*) För detta ändamål finnas också verkliga arbetshus i flera af våra större städer, hvarförutan krono-arbetscopsen utgör ett medel att till arbete tvinga sådane arbetsföre män, hvilka af lättja tiggande stryka omkring landet. Dessa tillfällen att bereda den behöfvande utväg till arbete och på samma gång medel till uppehälle måste dock vara alltför få för behovet, eller måhända ock de lagliga myndigheternas uraktlåtenhet att tillse gällande förordningars efterlevande alltför stor, för att göra dem fullt ändamålsenliga.

ter dem för våra lidande medmenniskor, då vi i dem oftast tro oss se svekfulla lättingar, som vilja lefva på andras bekostnad.

Långt ifrån att vara nog förmätna att tro oss i stånd att upptäcka medel till häfvande af det onda vi här påpekat, hafva vi gjort det, i det svaga hoppet att dermed väcka uppmärksamheten hos någon eller några, som ega både vilja, makt och insigter att göra något till dess motverkande. Vi skulle i sannig skatta oss lyckliga, om de ord, vi här af innersta öfvertygelse uttalat, ej förklingade ohörda som "en ropandes röst i öknen".

Något skulle vi dock ännu vilja tillägga, rörande den orsak, som enligt vår uppfattning och erfarenhet är den förnämsta roten till pauperism, last och brott i vårt land. Vi kalla den bränvinsupande och vi tro att hvar och en, som tagit närmare kännedom om den fattigaste klassens ställning hos oss och om orsaken till dess moraliska och ekonomiska förfall skall instämna häri. Hvad vållar det i sanning eländiga tillstånd, hvari många arbetare- och äfven handtverkare-familjer befinna sia? Jo, hufvudorsaken är dryckenskap, ty till krogen går största delen af hans stundom till och med rikliga arbetsförtjenst, under det hustru och barn med möda kunna erhålla några skillingar till en knapp föda. Och när han sedan hemkommer från denna lastens och eländets härd, rusig, ej sig sjelf mäktig, ofta vildsint, hvilka scener uppföras ej då i den usla bostaden, der halfnakna, af hunger gråtande barn, gömma sig af förskräckelse för den ursinnige, som de kalla sin fader, under det den arma, af brist och lidande halft känslolösa qvinnan, hans hustru, får emottaga de hugg och slag han utan urskilning utdelar. Dylika uppträden förekomma kanske dag efter dag, hemmet blir allt tommare, allt kallare, allt hemskare, barnen skickas ut för att tigga, emedan modren ej har något att ge dem, och till råga på eländet hemsökas dessa kojans olyckliga innevanare af sjukdomar, framkallade af brist och umbäranden. Och hurudana skola de barn blifva, så till själ som kropp, som uppväxa i en sådan atmosfär? Måne det ej är af dem våra fångelser, dårhus och sjukhus sedermera till största delen befolkas? Och dessa unga och medelålders män, som tiggande stryka omkring, bleka, pussiga, sjukliga, kraftlösa, hvad är det som brutit deras kraft och förorsakat deras

elände? Återigen bränvinet, som suger musten ur kärnan af vårt lands befolkning, och återkastar den som drägg på samhället.

Vår målning är, tyvärr, ej öfverdrifven och man behöver ej gå långt, för att förvissa sig derom. Göteborgs Tillsyningsförening har efter ett års verksamhet gjort samma sorgliga erfarenhet och säger också i sin årsberättelse: "det är dryckenskapens last, som vållar så många familjers nöd och jemmer; det är den, som bereder ofta öofvervinnerliga svårigheter att genom understöd afhjelpa eller lindra eländet, enär icke sällan en onaturlig fader med våld tillegnar sig den gåfva, som blifvit lemnad till lindrande af hustruns och barnens hunger."

I en annan Fruntimmers-Förenings årsberättelse läsa vi: "På många ställen äro de fattigas omständigheter ganska ömmande och i allmänhet förhållandena sorgliga. Dryckenskap och osedlighet äro de laster, som i *hög grad* demoralisera vår arbetsklass och de svåraste fiender vi hafva att bekämpa i våra bemödanden att höja och förädla denna stora del af folket."

Då man talar om att ytterligare inskränka bränvinstillverkning och bränvinsminutering, invändes ofta, att så väl Staten som kommunerna ej kunna undvara de inkomster, hvilka härröra derifrån, att ej nämna de många enskilda, som rikta sig medelst dessa näringsgrenar. Men bör någon uppoffring väl synas för stor, *när det gäller att rädda en hel folkklass från demoralisation?* Ty hvad är det som gör, att vår arbetande klass på många ställen och i många hänseenden står så lågt, hvad är det som vållar de flesta brott, det mesta eländet i vårt land, om ej dryckenskapen? Den motarbetar det myckna goda, hvilket under de senare åren blifvit utträttadt hos oss, den motverkar alla de bemödanden, som af menniskoälskande personer göras att upplysa och bilda de fatigare klasserna, den tillintetgör de fördelar de i ganska riktigt mått kunnat hemta af de mångdubblade tillfällen till arbetsförtjenst, som uppstått i vårt land, och hvad mer är, oakadt alla våra ansträngningar att tillegna oss bildningens företreden och förmåner, ställer den hela den svenska nationen lågt på nationernas skala, ty en fransysk författare säger: "*l'ivrognerie est le vice ordinaire des peuples grossiers*".

Ack, att våra lagstiftare ville behjerta detta, ville, med klar insigt af de sorgliga förhållanden, som undergräfvat folkets sedlighet, helsa och välstånd, och som utöfvat ett så förderligt inflytande på sjelfva kärnan af vårt lands befolkning, göra sig till förmyndare för dem, hvilka bevisa sig ej kunna vara sina egna förmyndare, och, så godt sig göra låter, tvinga dem till ett deras eget bästa befrämjande ordentligare lefnadssätt. Ack, att de ej ville lyssna till de vinningslystnadens sofismer, som tala *för* bränvinsförsäljningens omhuldande, utan, så långt möjligt är, inskränka de mångfaldiga nu befintliga tillfällen till frestelse att hängifva sig åt det förderliga begär, hvarom vi talat. Och att lagens handhafvare med stränghet och rättvisa ville beifra och bestraffa de laster, hvilka såsom en pestsmitta förtära sjelfva den friska lifssaften i folkets ådror och framkalla så många olika uppenbarelser af elände — vi mena dryckenskap och osedlighet*).

Inskränkandet af tillfällen att erhålla den rusgifvande dryck, som af indianerna så betecknande benämnes eldvatten, skulle otvifvelaktigt äfven ur statsekonomisk synpunkt vara en stor fördel, enär vårt land sålunda skulle erhålla många friska, dugliga arbetare, som befordrade dess förkofran, i stället för att nu nödgas underhålla en mängd af dryckenskap förderfvade uslingar. Allvarliga bemödanden att motarbeta denna last, måste derföre, enligt vår uppfattning af frågan, vara *det första steg*, som bör tagas till förminskande af elände och med detsamma af tiggeri och dagdrifveri i vårt fädernesland. Lyckas det, och det skall lyckas, om man endast med bestämdhet vill det och med ihärdighet genomför hvad hvad man inser vara rätt, skola också våra fattigförsörjningsmedel blifva mer tillräckliga och förmå hjälpa de verkligt nödlidande på ett mer ändamålsenligt sätt än nu ofta sker. Menniskovännens bemödanden att höja, förädla och upplysa de arbetande klasserna, att förbättra deras ställning och att bilda dem till nyttiga och aktningvärdade medborgare i samhället skola då kunna krönas med större framgång än nu är fallet, då de flesta

---

*) Sorgligt nog står vårt land äfven i det senare hänseendet ganska lågt och vi hafva hos mer än en utländsk författare sett det smärtsamma påståendet, att Sverge är ett i hög grad osedligt land.

försök i denna syftning ohjelpigt stranda emot det demoraliserande begäret efter starka drycker, hvilket sänker den efter Guds egen afbild skapade menniskan nedom det osjäliga djuret.

Ännu mycket kunde vara att säga i detta ämne af sorglig betydenhet, men, fruktande att redan hafva tröttat våra läsarinnor, afbryta vi här. Vi skola dock en annan gång återkomma härtill, kasta en blick på vår fattigvård, sådan den för närvarande är, och vidröra de medel, hvarigenom den flitige och omtänksamme arbetaren sjelf, åtminstone till en del, kan betrygga sin framtid.

St—

XI. — SKYMNINGSPRAT OM "VÅR LEKTYR" *).

I afton skolen J få läsa något af edert krimskrams för mig", sade brukspatron *Fredvig*, i det han slog sig ned i gungstolen framför skymningsbrasan i sitt treffliga förmak; jag är trött af att jemföra plus och minus, och det lär väl vara föga hopp om att få sitt parti i afton, då regnet och blåsten hålla hvar och en inom egna knutar."

'Pappa talar med riktigt storartadt, manligt öfversitteri om "vår lektyr", sade *Maria*, husets yngsta dotter, i det hon jemkade konsolatören till rätta under fadrens hufvud och sköt fram kakelugnsluckan, så att eldskenet ej föll honom i ögonen.

Hvad skola vi hitta på att roa Pappa med, kära barn!" sade den lilla godmodiga fru *Gustafva* till sina båda döttrar.

"Jo, jag vet!" sade *Hedvig*, den äldsta. "Vi skola välja något af *Marias* gunstling — *Agnes Tells* förf. Jag vet nu ej, om jag skall säga *han* eller *hon*. "Förf." kommer hädanefter att blifva ett genus commune. Jag tror jag säger "den".

"För att adoptera ditt sätt att uttrycka dig, får jag då säga, att jag ingenting har läst af *den*; — hvad har *den* skrivit?"

---

*) Insändt.

"Inte så litet heller, må pappa tro", sade *Hedvig*, "*Hon*", så säger jag; ty på senare tider börjar förf. blifva temligen liktydigt med författarinna. Hon vet att använda sin tid och vispar till romaner lika lätt, som jag snömos till englamat".

"Har jag ej alltid sagt, att den är att beklaga, som råkar ut för *Hedvigs* tunga", inföll *Maria* med en vädjande blick till "gamle Farbror", hvars böcker och skrifdon hon nyss ordnat framför hans vanliga plats vid bordet. Derpå fortfor hon med vigtig min, vänd till fadren: "Min gunstling, såsom *Hedvig* kallar henne, har skrifvit först *Agnes Tell*, så *Tuva*, så *Helène*, derefter *Bröllopet i Brenna* och sedan — ja, sedan var det visst inte mer, åtminstone ej något i bokhandeln tillgängligt".

"Det kan vara vackert, det; nå! hvilken är den bästa? den skola vi naturligtvis taga."

"Jag röstar för *Agnes Tell*, der är dialogen så lätt och rölig", menade *Maria*.

"Ja, framför allt då det blir fråga om att säga complimenter på ett charmant sätt och att taga emot dem med ännu mer elegans. Det är just en skola för unga herrar och damer".

"Nå, om äfven så vore, kära *Hedvig*! så är ju deri iugenting ondt. Du kan i alla fall ej neka, att framställningen är rätt lyckad."

"Åh, ja! men boken erinrar om "En nyckfull qvinna".

"Kära barn, då lemna vi den åt sitt öde: vi ha nog af nyckfulla qvinnor i verkligheten", inföll gamle farbror.

Detta påstående framkallade en hel storm af skämtsamma protester från flickornas sida, till dess fadren småleende påminde om den tillämnade lektiren. Då frågade *Maria* åter, medan hon på en vink af modren tände lampan: "Skola vi ta *Agnes Tell*?"

"Ack, kära *Maria*!" inföll systemen, "är det nu ej alldeles tillräckligt att en gång ha läst den boken?"

"I afton är *Hedvig* vid dåligt lynne; — det är ju ej du, utan pappa som skall höra den. Dessutom måste du medge att skildringen, i synnerhet af alla yttre föremål, är ganska liffig."

"Just så. Men du skulle än bättre träffat hufvudet på spiken, om du tillagt, af sådana yttre föremål som ett elegant ameublement, en smakfull toilett, en väl eklärerad balsalon".

"Men medge, att äfven naturmålningarne äro täcka och friska".

"Åh ja! men erkänn du också, att få författare eller författarinnor äro sådana kluddare, att de ej förmå göra något af detta sköna, outtömliga tema".

"Men det är ej alla, som förmå göra detta *något* så behagligt; och man kan ej neka, att förf:ns skrifsätt är lätt och utan longueurer."

"Det är sannt, det vill jag medge", återtog *Hedvig*; "hon är ett barn af sin tid, som ej älskar många ceremonier. Man slipper bli länge uppehållen i förstugan, som hos den gamle hedersmannen Walter Scott. Men allvarsamt, *Maria*, hvad har du i behåll, då du slutat denna bok?"

"Minnet af en behagligt tillbragt stund och dessutom en varning mot så kallad oskyldig kurtis."

"Den lärdomen har jag ej kunnat hemta. Vet du, de allvarliga betraktelserna deröfver kunna ej i min tanke motväga det lockande behag, hvarmed detta fladdrande fjärilslif är skildradt. Det förefaller mig ständigt, som om förf. skulle i sitt hjerta känna ungefär så här: "det ena du vill, det andra du skall". Jag är öfvertygad, att hon ej skulle lyckas att skildra de båda älskandes lif, sedan de ändtligen sluppit in i den sanna kärlekens paradis."

"Nå", inföll *Maria*, "skulle det äfven så vara, så delade hon blott detta missöde med andra stora författare. Jag har hört sägas, att både Miltons och Dantes paradis äro rätt tråkiga."

"Du har nyss beklagat den, som råkat ut för min kritik; nu vill jag gratulera den, för hvars sak du blir advokat."

"Det är därför att jag blott åtager mig att föra talan, då saken är god."

"Men du skall få se, att pappa ej står ut med att läsa boken till slut", återtog *Hedvig*.

"Det är ganska möjligt. Då man har mycket affärer, några grå hår och en förlovvad dotter, är man ej längre så

romaneskt stämd. Men du kan vara viss om, att boken bland en yngre publik haft god afsättning."

"Jag svarar som du: det är ganska möjligt. Men tro ej, att jag därför känner mig slagen. Fläsk och potates ha också god afsättning."

"Den liknelsen var alldeles misslyckad; på sätt och vis allt för smickrande; ty fläsk och potates är dock något ganska substantielt. Nej, frusbakelser eller pösmunkar eller något annat lätt och välsmakande vore mera egentligt taladt. Men, *Hedvig*, du kan väl ändå medge, att *Olof* är en vacer karakter!"

"Ack!" deklamerade *Hedvig* med komisk pathos,

— — — "ett fel allena

Hennes lof fördunkla vill;

Denna sköna, englarena,

Ömma Lydia -- -- -- är ej till."

"Nu är du orättvis; så idealisk är han ej; — ibland är han hård mot sin lilla hustru."

"Jag påstår att han är onaturlig. Men hvad säger mamma om att i stället läsa *Tuva* i afton? Pappa får då ett begrepp om förf:s skriftsätt, utan att därför offra alltför mycken tid, ty *Tuva* hinna vi igenom hel och hållen under en af dessa långa vinteraftnar."

"Men *Agnes Tell* är bättre än *Tuva*, "invände modren; "är bättre i alla möjliga afseenden, och behagligare skrifven, mera genomtänkt och genomförd, har djupare karakterer; *Tuva* är blott utkastet till en roman, men hjeltinnans egen utveckling till ett bättre, hvaruti bokens hufvudintresse väl skulle ligga, är ej utförd".

"Ja, mamma, jag tänker alldeles på samma sätt. Jag minns, att det just förtretade mig, när förf. talade om *Tuvas* rena sinne, 'rent', säger hon, 'såsom deras, hvilka berörts af den sanna kärlekens anda'; och dock, hvilken afgrund af hat och passioner fanns ej kvar i detta 'rena sinne'. Nej, *Maria!* gif mig du rätt deruti, att förf. saknar sinne för idealitet."

'Kära *Hedvig!* är det ej för väl, att hon skildrar människor af kött och blod och ej helgon, samt att vi hos henne slippa det eviga tendensskrifveriet."

"Godt, godt! Jag skrifer under! Men fastän de ideal-fabricerande skribenterna vänligen komma på skam, så fordras

dock för frambringandet af hvarje konstverk, att idealet skall finnas i konstnärens barm."

"Det der är säkert ganska bra och sannt, *Hedvig*", medgaf systemen"; men ser du! jag har ej så stora pretentioner. När jag kan sporras till liten nyfikenhet, huruvida de älskande skola få hvarandra, och kan få skratta åt några roliga vändningar, då är jag belåten."

"Det kommer väl en annan tid, syster lilla", anmärkte *Hedvig* med ett godt leende och frågade derpå: "Hvad säger pappa? Skall jag gå och hemta Tuva?"

"Du kan hemta dem allesamman."

"Här äro de: *Agnes Tell*, *Tuva*, *Helène* och *Brölloppet i Brenna*, fyra stycken. När jag ser dem ligga der i rad, tycker jag just, att förf. liknar "ett vexlande mänskite". Då hon först visade sig var det som ett ganska klart lysande ny, dernäst i djupt nedan — det var då hon presenterade *Tuva*; men när hon åter framträdde, då strålade hon klart som fullmånen; ty äfven jag måste medgifva att *Helène* är briljant skrifven — men när hon derefter på nytt tittade fram, var hon åter på nedansidan."

"Ja, men du skall få se, du, att hon snart uppträder än mer lysande på litteraturens himmel! Jag har hört berättas om en feuilleton, som hon skrivit för Aftonbladet; men som ännu ej är afslutad. Du skall få se att det blir något af henne."

"Det tror äfven jag, om hon blott ger sig ro att genomtänka och utarbета sina ingifvelser; hon har en obestridlig talent."

"Det fagnar mig, att du äntligen kunde förmå dig att medgifva detta. Då pappa bedt oss taga den bok, som är bäst, så skola vi kanske välja *Helène*."

"Du har rätt och likväl — — den teckning, hon der gör af kärleken, kan jag ej fördraga."

"Hvad säger du, *Hedvig*! — Jag deremot tycker just, att hennes åsigt om en evig, oföränderlig kärlek är det mest upphöjda i hennes romaner."

"Vi tänka då aldrig lika, *Maria*! Den kärlek hon så högt prisar, hvad är den annat än en outredd instinkt, som kommer öfver en utan rim och reson. Också får förf. lof att taga sin tillflykt till magnetiska krafter för att motivera den."

"Men det är en odisputabel sak, att en sådan instinkt-artad kärlek finnes till. Man har haft för många exempel derpå för att förneka den."

"Inte vill jag förneka dess tillvaro, men jag vill ej hafva den framställd såsom den högsta uppenbarelsen af kärlek mellan man och qvinna. Innan hvarken förstånd eller hjerta hunnit eröfras, är man fast, man vet icke genom hvilket trolleri, och det för evigt; — vet du hvad, lilla syster? Såsom motvigt till dessa skildringar af kärleken skulle jag vilja, att du läste artikeln "*To fall in Love*" i Cornhills Magazine."

"Du har då alltid varit ohjelpigt prosaisk, *Hedvig*," afbröt *Maria* med ett ögonkast, menadt att träffa systemen såsom en allvarsam förebräelse. "Alltid håller du reflexionens kalla vatten öfver min glödande enthusiasm. Är det nu ej en vederqvickelse att midt under vårt prosaiska, beräknande tidevarf få läsa en roman, som gör rättvisa åt känslan."

"Gör rättvisa åt känslan! — men hvilken känsla? För att kunna göra rättvisa åt den känslan förf. framställer, måste vi först analysera den."

"Aj, aj! här tycks bli allvar af; *Hedvig*! jag ger mig visst redan på nåd och onåd."

"Nej, vänta! Jag vill bekämpa din åsigt och vinna en riktig seger. Kan du rätt förklara för dig en känsla, som är så andlig och oförgänglig och alltså ren, att den skall lefva genom evigheter, och som dock leder sitt ursprung och hemtar sin näring, icke från de andliga elementerna i vår natur, från vårt hjerta och vårt förstånd, utan från en outredd, instinkt-artad känsla, en känsla, som "*hellre ser föremålet för sin kärlek olyckligt vid sin egen sida, än lyckligt vid en annans*". Mig tycks, att den kärlek förf. skildrar, bär prägeln af att vara en ganska jordisk känsla, som hon vill upphöja till rang, heder och värdighet af en andlig evighets-kärlek."

"Måhända har du rätt", återtog systemen betänksamt. "Jag vet att denna oklara instinkt-artade kärlek gifvit upphof till allt för många olyckliga äktenskap, hvarunder kontrahenterna knappast gifva sig ro att invänta döden, för att blifva hvarandra qvitt. — — — Och likvisst är det just förf:s sträfvan att göra kärleken till en evighets-känsla, som så märk-

tigt har intagit mig. Minnes du huru skönt Topelius uttalat denna tanke i sitt vackra stycke 'Wintergatan'?"

"Ja, mer än väl! Onekligen är ock tanken ganska vacker, men den åtföljes af en annan, öfverallt underförstådd och på ett ställe uttalad, nemligen att denna jordiska kärlek skall vara den förherrskande ej blott här nere, utan äfven i evighetens rymder; kärleken för afbilden vara starkare än kärleken för urbilden; — den skapade varelsen älskas högre än Skaparen."

"Tror du ej, *Hedvig*, att den, som är rätt kär, ofta gör sig skyldig till ett sådant afguderi?"

'Det tror jag visst, och jag vill ej vara den, som därför kastar första stenen; — men jag säger nu, som förra gången, denna känsla får ej framställas såsom den högsta uppenbarelsen af kärleken mellan man och qvinna. Det är kanske ej onaturligt eller osant att låta Georg Stahl skriva så här", och *Hedvig* fattade boken och läste: 'Är detta hopp (om genkärlek) en villa, må då, o Gud, Du åter sända dödsengeln i min väg, ja! må Du hellre sända tillintetgörelsen, ty jag har ej då vidare att beställa hvarken med lifvet eller evigheten'. — Men då förf. låter förstå, att denna kärlek är ett mönster för den sanna, den högsta kärleken, då visar hon en alltför trångbröstad uppfattning, af hvad orden lif, evighet, tillintetgörelse innebära".

"Jag håller verkligen på att blifva besegrad", förklarade *Maria*. "Hittills har jag ej gjort mig rätt reda för saken, eller fäst mig vid sådana enskilda uttryck."

"Omdömet om en bok beror väl äfven mest af det intryck skildringen i sin helhet gjort, hvad minnen den lemnat. Dock gifvas äfven enstaka drag, som förråda förf:ns sinnesriktning. Minnes du när *Helène*, i sitt bref till *Carl* påstår, att 'den högsta kärleken är egoistisk.' Det är ett splitternytt igenkänningstecken på den högsta, den andliga, den eviga kärleken." — —

"Du har rätt. Jag har ej förr betänkt hur mycket en sådan fras motsäger mitt valspråk:

"*Hvad är kärleken, som fordrar allt,
Mot den kärlek, som kan allt fördraga?*"

Men oaktadt jag måste erkänna dessa missteckningar, gör det mig dock godt att läsa beskrifningen om en varm och genuin

känsla, som lyfter människan öfver kärleken till sig sjelf; och jag tror ej, att förf. har orätt, då hon i sina båda första romaner låter kärleken framträda såsom ett renande och förädlande element."

"I detta fall håller jag fullkomligt med dig", återtog systern. "Vi kunna ej förfalla i någon sämre afgudadyrkan än sjelfdyrkan; och för dem, som ännu ej blifvit förädlade af kärleken till Honom, alla goda gåfvors Gifvare, för dem blir den jordiska kärleken, då den är sann och varm, utan tvifvel ett mäktigt förädlingsmedel."

"Du måste väl ändå medge att karaktersskildringen i *Helène* är ganska god", återtog *Maria*.

"Ja, i vissa fall! Löjtnant *Otto Stahl* står der lifslevande. *Cornelia* har jag ock rätt klar för mig; men hjeltinnan sjelf och de båda hjeltarna, de äro dimfigurer".

"Kom då ihåg baron *Carl*", iföll *Maria*. "Han måtte väl ej vara någon dimfigur, utan en ganska mensklig varelse af kött och blod."

"På sätt och vis, men han hänger ej ihop. Skulle icke han, som var så öfverlägsen både på hjertats och hufvudets vägnar, kunnat dela *Helènes* s. k. 'finare åskådningar'."

"Det kunde han naturligtvis ej", invände *Maria*, "då han icke var mäktig af den der allt uppslukande kärleken, som hon fordrade. Men måhända hade vi erhållit nyckeln till hans karakter, om vi fått läsa brevet, som han skref till *Helène*."

"Vet du, *Maria*! förf:s ätt att undandraga sina läsare så väl förklaringen öfver den nattliga, magnetiska och mystiska tilldragelsen i förmaket, som öfver baron *Carls* bref, erinrar mig om ett knep, som målare begagna, då de ej tro sig i stånd att återgifva det rätta ansigtsuttrycket; de måla figuren med bortvändt eller undanskymdt ansigte, för att komma ifrån alltsammans".

"Det bevisar ju ganska mycken fyndighet", anmärkte *Maria*, "en egenskap, som är nödvändig för hvarje novellskrivare, och som förf. också i hög grad besitter".

"Rätt ofta sviker den henne dock", menade *Hedvig*. "Plananläggningen i hennes romaner är vanligen torftig och röjer ingen rik uppfinningsgåfva."

"Men så besinna också", inföll systemen ifrigt, "att hon tecknar samhällslifvet sådant vi se det för våra ögon. Om man skildrar världen sådan den är," förekomma ej många invecklade förhållanden och öfverraskande händelser. Emellertid vill jag ej helt och hållet förneka sanningen af din anmärkning. Hon är kanske mer fyndig i detaljen än i ensemblen. Härtill bidrager måhända hennes skarpa iakttagelseförmåga och snabba uppfattning af förhållanden och karakterer. Du vill väl ej neka, att hon åtminstone besitter dessa egenskaper i i hög grad."

"Så orättvis vill jag visst ej vara. Förf:s iakttagelseförmåga gör henne heder, men förefaller temligen onaturlig, då den uttalas af hennes 16 å 18:åriga hjeltinnors läppar".

"*Hedvig*", inföll *Maria*, "du är orättvis, antingen du vill eller ej, och när" — —

"Jag medger gerna", afbröt systemen, "att jag icke hyser någon svaghet för denna förf. Det är åtskilliga drag hos henne, som jag ej kan fördraga. Oberäknadt hennes föga upphöjda skildring af kärleken, har hon en böjelse att med och utan skäl drifva gäck med vissa klasser af menniskor, som synes mig på en gång barnslig och elak. Det hindrar mig dock ej att erkänna de förtjenster förf:n verkligen eger. Hennes skriftsätt är blixtrande qvickt, isynnerhet i dialogen, och mest i början af *Helène* och *Agnes Tell*. Det är ett nöje att läsa hennes skildringar, så fulla äro de af skarpsinniga iakttagelser såväl rörande yttre föremål, som vissa af hjertats känslor. Det spe, hjeltinnan i *Helène* drifver med sig sjelf och sina romaneska idéer, hennes målning af den hederlige ryttmästaren och hans familj samt af den muntre löjtnant *Otto*, allt det der är förträffligt. Hvad som utgör förf:ns största styrka och förlänar mesta behaget och lifvet åt hennes arbeten är dock sjelfva skriftsättet. Hon har en beundransvärd förmåga att väl uttala sina tankar, att kläda dem i den mest passande form. Hon kan berätta den minsta småsak så, att den utgör ett litet smycke för hennes arbete, och i några få meningar redogöra för tilldragelser, hvarmed en annan skulle ha fyllt flera sidor. De qvicka vändningarne, de fina iakttagelserna och lekande uttrycken höja stundom stilen till verkligt mästerskap. Hon är, som sagdt, skarpsinnig i enskildheterna, men ej i det hela; djupsinnig är hon aldrig. Hennes karak-

tersteckningar äro svaga, hennes känsla förefaller mig snarare vara passionens än hjertats. Jag måste upprepa mitt förra påstående: förf. saknar idealitet".

"Kanske", med gaf *Maria*, "och likväl vet jag få, som äro så qvicka och behagliga."

"Det har jag ju redan medgifvet; dessutom vill jag äfven tillägga att jag är öfvertygad, att förf. genom allvarliga studier skulle kunna utveckla vissa sidor af sin medfödda författaretalent, som ännu äro föga framträdande".

"Der ha vi det! Du ville nog med de allvarliga studierna göra henne till en torr, utstuderad, långtrådig moralpredikant eller ock till en filosoferande blåstrumpa. Till all lycka är dock den transformationen omöjlig. Hela hennes författarpersonlighet ställer sig emot försöket. Låt henne därför vara den hon är!"

"Nu har du missförstått mig igen. Jag ifrar ej för någon omstöpning. Jag ville blott att förf. utbildade den reflexions- och omdömesförmåga, hon verkligen eger, och använde dem till allvarlig granskning af sina egna skapelser. Hon har onekligen stora resurser och borde ej slösa bort dem på sådana omogna alster som *Tuva* och *Bröllopet i Brenna*."

De unga flickorna hade talat ifrigt, utan att märka, att gamle Farbror följt dem med uppmärksamma blickar, medan han allt emellanåt gjorde snabba anteckningar på pappersbladet framför honom. Brukspatronen, som småleende lyssnat, afbröt nu samtalet, med begäran att man ville börja läsningen af en af de omtalade böckerna. "Se'n få vi se", tillade han, "hvem af mina döttrar jag ger rätt".

"Det vet jag förut, Pappa", inföll *Maria*, "det blir *Hedvig* som får rätt. Här i verlden bär alltid poesien martyrkronan, medan prosan strålar i segerkrans."

"Tig, du lilla pratmakerska", afbröt henne fadren, "märker du ej, hvilken rôle du låter pappa och syster spela, medan du sjelf förbehåller dig den upphöjda. Men tag dig du i akt, att du ej gör dig till kämpe och martyr för en tom, ihålig poesi. — Att döma af er tvist tycks det mig nästan som det skulle vara fallet."

"Det vore då ett nytt bevis på att ungdom och visdom sällan följas åt. — Men, pappa, jag menade ej allvar med

hvad jag förut sade; äfven jag vill gifva *Hedvig* rätt i det hela."

"Ack, så enfaldiga vi varit, *Maria*, som ej vädjat till pappa och mamma under vår tvist om kärleken", inföll *Hedvig*. De kunna döma i saken på grund af lång erfarenhet."

"Ja, det tror jag", småskrattade den andra. "Du vädjar gerna till en domstol der du får rätt."

"Nu har du redan erkänt dig besegrad."

"Visst inte; jag vädjar från hvardagslifvets alldagliga föhållanden till de storartade undantagsförhållanden, som utgöra de rätta föremålen för saga och sång."

"Du lilla öfverspända svärnerska", återtog brukspatronen, "tror du ej att den hjertats känsla, som alltid blir hufvudföremålet för all poesi, lefver lika varm under hvardagslifvets enformiga gång i den fattigas boning, som under det omvexlande lifvet i den rikets och inflytelserikes palats".

"Nu gör pappa mig orädd. Då jag talade om undantagsförhållanden, tänkte jag ej på yttre utan på inre, ej på stora händelser, utan på stora själar, som äro mäktiga att hängifva sig helt och hållet och för alltid."

"Tro mig, barn! har man ej någon annan grund för sin hängifna kärlek än en outhärlig instinkt, en s. k. oemotståndlig sympathi, så finnes ej mycket kvar af den eviga, oförgångliga känslan, då man kommit så långt, att man har en dotter, som börjat spekulera öfver kärleken. Har jag ej rätt, mamma?"

"Helt visst", svarade fru *Gustafva* och såg upp från sitt arbete med en varm blick. "Men se, flickor!" fortfor hon, "hvad har gamle farbror för sig?"

I ett ögonblick hade *Maria* böjt sig ned öfver det fulltecknade pappersbladet framför den gamle och läste med häpen röst: "*Skymningsprat om vår lektyr*". "Hvad vill detta säga? låt mig se!" Och hon läste vidare med flygande blick: "Hedvig! Hedvig! — dina och mina tankar — ord för ord! Har man nånsin hört talas om ett sådant infall." Gamle farbror satt småleende och lycklig, infattad mellan de två unga flickansigtena, som ifrigt böjdes öfver hans papper. Men hastigt hördes en knackning af brukspatronens pipa mot bordskanten; det var signalen, att *Vår lektyr* skulle börja och nästa ögonblick satt hvar och en på sin vanliga plats kring

lampan, medan *Marias* ungdomliga stämna uttalade börjelseorden af den omtalade romanen *Helène*. Kritiken oaktadt fängslades snart allas tankar af lektyren, så att ingen märkte hur gamle Farbror kuverterade och förseglade sina anteckningar och lemnade brevet till en inträdande tjenare att läggas i närmaste postlåda.

På kuvertet lästes med tydlig stil: *Red:n af Tidskrift för Hemmet*.

Då efter slutad lektyr sprattet förråddes, öfversvämmades gamle Farbror af ett flödande ordsvall från de båda flickornas läppar, halft leende, halft misslynta. Man kallade honom spion och förrädare, hotade honom att aldrig, nej, aldrig mera få höra deras hjertas tankar, varnade honom för den hämnd de skulle utkräfvä och återkommo deremellan ständigt till en och samma refrång: "hvad tänkte du på?" Den gamle farbrodern, som med de mest bedjande åtbörder sökte afvärja den inbrytande stormen, svarade slutligen:

"Jag tänkte, att det kunde göra de unga damerna godt att ibland se sina egna tankar på papperet, samt att det möjligen kunde vara af något intresse för Tidskriftens läsare och för författarinnan själf att se hvad intryck ungdomen tagit af hennes romaner. Är detta ett misstag", fortfor han, "skall man därför icke skylla någon annan än

Emund Gammal.

XII. — NÅGOT FRÅN VÅRA GRANNAR.

På landet lefver man vanligen med sina grannar på den mest vänskapliga och förtroliga fot, under ett fritt utbyte af tankar och känslor, af arbete och nöje. Visserligen är värdet af detta byte beroende af de resp. individernas högre eller lägre ståndpunkt — icke i yttre, men i inre afseende — af ett mer eller mindre rikt själens lif, af hjertats fromhet, af sinnets adel, af tankens rikedom och hvarför icke äfven, om ock i underordnad mån, af löjets friskhet och sinnets rörlighet, af de små idéernas fyndighet, qvickhet och snabbhet i vänd-

ningarne. Det är, med ett ord, beroende af tusende omständigheter, ett sådant förtroligt umgänge mellan närboende; men alltid för det dock någon nytta och mycken glädje med sig.

Helt annat är det i en stad, helst i en hufvudstad. Der känner man sina närmaste grannar knappast till namnet. I allra bästa fall står man till dem i ett likgiltigt förhållande; ofta fordras det blott en mer eller mindre svag trossbotten eller tunn mellanvägg, för att liknöjdheten skall öfvergå till verklig motvilja. Träffas man i trappan, hvilket sällan händer, går man hvarandra förbi, utan att helsa. Vet man något om hvarann, är det endast genom lösa underrättelser, komma köksvägen och vanligtvis bärande tydliga spår af att hafva gått genom orena händer. Har sjukdom kommit in hos grannen, tillsäger man strängeligen att ingen beröring får ega rum mellan familjerna. Och när, efter en och annan vecka, en granris-stig tecknar sitt grönskande spår utanför porten och en svartklädd kista bäres bort, då ropar man hela familjen till fönstret att se på likståten och suckar kanske, under det man räknar sorgleden:

"Så, han strök med ändå, stackars hr D...! Få se, hur det går med enkan och barnen."

Men liktåget är snart försvunnet bakom gathörnet; det friska granriset är innan qvällen nedtrampadt i mådden och man tänker icke mera på enkan och barnen — förr än kanske då, när auktionen börjar och man köper in "stackars fru D—s" öfverflöds möbler, för att sedan åter samlas i fönstret och se på, när återstoden på ett enda lass köres bort till den aflägsna gränden, der "efter som Annette påstår", enkan hyrt ett enda litet rum för sig och barnen. Och man suckar åter: "Stackars fru D...! Få se hur hon kan draga sig fram!" och så stänger man fönstret och undrar hvem som nu skall flytta in i den vackra våningen. En löjlig undran i det hela; ty man stannar till den nya grannen i samma fremmande förhållande som till den förra, endast måhända så till vida förändradt att det är de sistkomna, som trängas i fönstren, för att se någon af de gamla hyresgästerna bäras bort. Men intill dess och så länge allt går sin jemna gång, frågar man alls icke efter hvarandra.

Ett förhållande i smått, som man iakttagit i sin närhet, upprepar sig stundom i förstoradt mått, då man sträcker blic-

ken litet längre bort och ser föremålen mera i stort. Så har det äfven förefallit oss med det här antydda förhållandet. Folken äro grannar, de såväl som individerna; men är det väl alltid de hvarandra närmast boende, som lefva förtroligast tillsammans, som bäst känna och lifligast deltaga för hvarandra? De, som bo under ett tak, under en och samma kalla, men klara, höga norrskenshimmel, med samma ut- och ingång till den öfriga världen, med otaliga gemensamma intressen att bevaka, olägenheter att afhjelpa, fördelar att vinna, och blott en vägg att genombryta, en förstuga att passera, en tröskel att öfverstiga för att träffas, lära känna, tjena och älska hvarandra — är det väl dessa, som i verkligheten stå hvarandra närmast? Eller herrskar ej mellan dem — mellan oss nordboer — just samma förhållande af kall liknöjdhet, som mellan grannarne i en stad, och detta i trots af den nära frändskap, som förenar oss, hvaremot vi snarare till aflägsnare folk stå i det vänliga och förtroliga förhållande, som råder mellan grannar på landet? Engelsmän, Fransoser, Tyskar, Schweitzare, ja, Amerikanare, besöka vi ju med förkärlek, under det vi liknöjda gå förbi de närmaste grannarnes port. Studera vi ej ifrigare, känna vi ej långt bättre de förras land och historia, deras litteratur och kulturförhållanden m. m. än de närmaste grannfolkens?

Hvem har ej ibland träffat vidt bereste landsmän, hvilka med hänförelse och beundran skildrat allt det herrliga, de skådat i fjerran länder. Men gjorde man en fråga om Finland, om Norge eller Danmark, då var det slut med hänförelsen — berättaren antog en halft besvärad, halft liknöjd min och gaf ungefär samma svar som en stadsbo, tillfrågad om sina grannar: "Känner dem obetydligt — har icke hört något ondt om dem — tror visst att det är godt och beskedligt folk o. s. v. *men umgås ej med dem.*" Köpenhamn har man kanske sett, och möjligen äfven Christiania. Man beundrar Thorwaldsen — ty man har t. o. m. hört honom berömmas i *Rom* — man har en liten hum om Oehlenschläger, eller författaren till en ung Piges historia, om Björnstjerne-Björnsson eller Amtmannens Dötre, man känner naturligtvis och älskar Runeberg — och han är ju också en svensk skald, tillägger man — men för öfrigt — *umgås man icke med hvarandra.* Att förhållandet är ömsesidigt ha vi goda skäl att antaga.

Vi tala här i *allmänhet*, utan att taga i beräkning de lyckligare undantag, som endast gälla vissa individer eller möjligen korporationer, utan att räkna festtalen och brödrärbunden kring bålen, lika berusande och ofta lika hastigt förflygande som champagnens skumperlor, så länge de förblifva blotta uttryck af stundens ingifvelse, af enstaka sympathier, icke af en folken genomträngande känsla, grundad på ömsesidigt förtroende. Utan att förneka kraften och verkan af dessa enstaka yttringar af ungdomlig sympathi, hvilka måhända icke rönt något annat motstånd, än det sjelfskapade, som innebars i den politiska färg, de onödigtvis anlagt; utan att förneka betydelsen af de skandinaviska sympathiernas senaste yttringar, eller tilltro oss att särskilja hvad som deri kan vara konstladt och tillfälligt eller naturligt och bestående, utan att förneka allt detta, tro vi dock att det skall finnas få inom den bildade och tänkande delen af de respektive ländernas befolkning, som, i stort sedt, vilja förneka det förhållande vi här antyd; få, som ej skulle vara färdiga att förena sig om ett bemödande till ett bättre.

Störst är utan tvifvel bland kvinnorna den ömsesidiga liknöjdheten och okunnigheten. Hvem borde det då tillhöra att i första rummet erkänna dessa brister och söka häfva dem? Hvem vore närmare att genombryta den der tunna mellanväggen, att öfverstiga den kalla förstugan, att beträda den låga tröskeln, som skilja grannarne åt, och hittills hindrat det fria, glada umgänget, det innerliga närmandet i glädje och sorg, i lust och nöd? Hvem skulle väl ett sådant kall bättre anstå, än kvinnan? den varmhjertade, finkänsliga, tänkande kvinnan? Kan det i sjelfva verket gifvas någon försoning, något kärleksverk, deri hon ej har sin tysta, ödmjuka, medlande andel? Så ha vi frågat och gladt oss åt tanken, att Tidskrift för Hemmet möjligen kunde bli ett ringa anspråkslöst medium för ett dylikt verk. I denna förhoppning vilja vi då och då meddela våra läsare "*något från våra grannar*", börjande med deras litteratur, såsom det på en gång lättast åtkomliga och mest betecknande uttrycket af ett folks inre lif. Kunde vi sedan framdeles hoppas på en vänlig samverkan genom direkta meddelanden från grannfolken och sålunda erhålla några lefvande skildringar af folk och land, af lifvet i hemmet och i naturen, och af sambandet deremellan, af den riktning, som gör

sig gällande inom uppfostran och undervisning, af folkens och isynnerhet qvinnans ståndpunkt i religiöst och intellektuelt afseende, med ett ord, en levande skildring af det arbete som inom syskonfolken pågår, för såväl timliga som eviga ändamål, röjande i hvilken mån dessa den menliga verksamhetens tvenne lifsströmmar genomträngt och uppgått i hvarandra. Kunde vi vinna allt detta och sålunda hafva gifvit uppslaget till ett utbyte — en frihandel i högsta mening — af de ädlaste, dyrbaraste produkter folken ega, då tro vi, att en god början vore gjord för ett sådant närmande, som vi här antydt, och som de flesta i tysthet efterlängta.

Oberoende af alla exklusivt skandinaviska inskränkningar och följande den gamla dragningskraften till den oss frånryckta systemen, vilja vi börja med "Suomis land". Valet bland alstren af dess nyare litteratur, mera känd hos oss, än någon af de andra grannarnes, borde icke vara svårt. Och likväl tvekade vi, undanskjutande till en början den ena storheten efter den andra, för att söka något annat. En inre röst, densamma som tillhviskat oss det här framställda förslaget, sade oss nemligen, att det är qvinnan, som med lätta, ömma händer skall återknyta och sammanhålla de brustna eller skörnade banden inom en skingrad syskonkrets — att det är qvinnan, som skall angifva grundtonen till den nya, rika harmoni, vi så gerna ville framkalla mellan syskonfolken; och så sökte vi bland *Suomis döttrar* en stämma nog klar, nog ren och full att kunna klinga hitöfver.

Vi sökte länge — funno en — funno två — icke mera: troligen ett nytt bevis på obekantskapen grannarne emellan. Af dessa två välja vi den sista, yngsta; välja henne därför, att hon sjunger just på den ton, efter hvilken vi lyssnade, den som ljuder genom världarnes symfoni, som tonar i tusen brytningar genom hela skapelsen, som har sitt genljud inom hvarje menniskohjerta och borde ha det äfven inom folkens — *kärleken*.

Korteligen, vi sökte ett samladt uttryck af vår tids anspråk och hopp på qvinnan, såsom en fridsbärare och en kärlekens missionär inom familjen, icke blott den lilla, hennes hjerta närmast, men äfven den stora, som vi kalla menlighet, och vi funno detta uttryck i

Wilhelmina Nordströms Dikter.*)

Låtom oss då, med tanken på denna uppgift höra hvad skaldinnan sjunger om

Qvinnans lott.

*Första gången verlden Honom såg,
På en qvinnas arm Försonar'n låg;
Kärlek och försoning ville så
Genom qvinnan ut i verlden gå.
Må hon taga vara på den lott,
Som så herrlig hon i verlden fått,
Aldrig byta den välsignelsen
Mot hvad verlden bjuder henne än.*

Och åter, låtom oss höra hvad det är, som ofta hindrar oss att se det stora och herrliga i denna lott, hvad som skymmer icke blott för qvinnan, men för människan i allmänhet skönheten af hennes lefnads uppgift:

Den skymmande Bilden.

*Säg mig, du högresta klippa, som ser
Evigt i strålande vågorna ner,
Säg mig, hvad döljer den glänsande våg
Säg mig, hvad djupt uti vågen du såg?
Mera än ytan mitt öga ej såg,
Känner ej djupet af glänsande våg;
Ty af mig sjelf, då jag blickar dit ner,
Alltid den skymmande bilden jag ser.*

Eller hvad det är som stänger själens synkrets, hämmar dess lifskraft och, såsom en svensk skald nyligen klagat, låter hjertat dö af svält. Svaren härpå ligga i nästföljande små stycken:

Hjertat

*Verlden är så skön och stor;
Blott i eget hjerta bor
Menskan trångt, men vidgas ut
Hjertat, så tar trängseln slut.*

Stenen.

*Klagade en sten och sade:
Hvarför svalka daggens droppar
Endast blommors purpurläppar,
Medan jag får glömd förtvina?*

*) (Örebro 1864).

*Hvarför vill ej daggen balsam
Ge åt mina stela lemmar,
Hvarför på den gröna tufvan
Strör den ymnigt sina perlors
Ljusa klarhet, vill ej smycka
Med sitt diadem mitt änne,
Mig ej med sin svalka läska?*

*Derför — sjöng en liten fogel --
Derför att du ingen värme
Andas ut i luftens vågor
Har för dig den ingen svalka,
Derför att du ej ger kärlek
Får du ingen kärlek åter.*

Det är ju icke många toner, det der; inga granna fioriturer, inga konstigt sammanställda harmonier: det är ett anslag allenast, ett grundackord, till hvilket man dock kan hänföra och i hvilket borde kunna upplösas all dissonans emellan "menniskors barn". Men det fordras ett fint, ett känsligt öra, för att rätt uppfatta skönheten af dessa sånger. Den poesi, som gömmer sig inom deras korta stanzer är af samma art, som den hos de bästa af vissa nyare musikalster. Frisk, ny, ursprunglig, ej en ton härmad eller lånad, således i viss mån själfständig, är den dock så ytterst beroende af instrumentets klangfärg, af föredragets art, af lyssnarens receptivitet, att man nästan vore färdig att förneka den en annan poetisk individualitet, än t. ex. den hos vindfläkten, som sväfvat ohörbar eller missljudande öfver en osträngad eller ostämd harpa, medan den, ur det enklaste, rent stämda tonverktyg, vet att framlocka en verld af aldrig anade harmonier. Göthes tillrop:

*"Bilde, Künstler, schreibe nicht,
Nur ein Hauch sei dein Gedicht!"*

tyckes ha blifvit lag för dessa diktare, Hvad de omedelbart säga, i ton eller ord, är en bisak, ett intet, det *antydde*, det *underförstådda* allt. Halkar detta förbi lyssnaren eller läsaren, har han intet kvar och kan ej begripa huru man kan finna någon djupare mening i en poesi sådan, som t. ex. den i en *Schumanns*, en *Hellers*, en *Lindblads* eller *Kjerrulfs* tondikter, eller, för att återkomma till den finska sångmön, i de fyra raderna:

På villospår.

*I löfvens dunkel fogeln flög så sakta,
Han ville sig för ljusets klarhet akta,
Han flög dit in, såsom en tanke går
Från ljusets väg ibland på villospår.*

eller i det intagande stycket:

Du sköna blomma.

*Du sköna blomma du är ej rotad,
I jordens grus?
Du lifvet dricker ur luftens vågor,
Ur himlens ljus?
Nej, sade blomman till den som frågte,
Du dig bedrar.
Af jord och himmel, af jord och himmel,
Mitt lif jag har.*

Väl händer det någon gång att antydningen är alltför svag — att tanken som skulle underförstås, förblir oförstådd och t. o. m. ej synes hafva varit rätt klar för förf:n. Men det förekommer dock endast undantagsvis. Vi kunna nämna en mängd stycken, alla af det klaraste poetiska djup, såsom: "Månljus på floden", "Bolmörten", "Vid musslans hjerta", "Alpsjön", "Derför, älskade". Så ock, för att anföra ännu en:

Mossväxten.

*Hvad är det, som så lent på bergets brant
Sig smyger till hvar hvass och ojemn kant,
Som mildrar med så lätt och mjukt behag
Den stolta klippans allvarsamma drag?*

*Hvad är det, som kring hårda stenen så
I mjuka ringar smekande syns gå?
Hvad är det som till klippans kalla barm
Sig smyger med en känsla ljuf och varm?*

*Se noga dit — det är en mossväxt blott,
Som fått så skön, så ljuf och herrlig lott,
Att mildra med ett lätt och lent behag
Den stela klippans allvarsamma drag.*

Den natursymbolik, som genomgår alla dessa dikter, är af det finaste tycke, ämnad att anas, att förnimmas af ett poetiskt sinne, ej att sönderplockad skärskådas af granskaren. Bäst karakteriserar den sig också sjelf i det älskliga stycket:

Naturens Bok.

*Natur, du är den boken, på hvars blad
 Jag läser oafslåttigt rad för rad
 Den poesi, som skrefs af Herrens hand,
 På samma språk för alla folk och land,
 Och hur jag läser, blir det aldrig slut
 Och aldrig jag den boken läsit ut.
 Dess språk, det är den evighetens ton,
 Som klingar för vår själ från zon till zon:
 Jag hör det språket tjust i kvällens stund,
 Det talas då af klara vågors mund,
 Det talas då af aftonstjernans ljus,
 Liksom af lena vindars sakta sus.
 Med rosenläppar talar morgonen
 Det kända språket till kvart hjerta än,
 Och middagsljus, som nattligt mörker, vet
 Det sköna språkets djupa hemlighet.
 I alltet allting tolka vill det ljud,
 Som innerst, evigt, evigt ljuder — Gud.*

Vi nämnde att den finska diktarinnan anslagit just den ton vi sökte, att hon funnit "det rätta ordet", "ursprungsordet", som, enligt den naivt djupsinniga folktron i hennes hemland, allena ger makt öfver ondt och godt, öfver gudar och menniskor: "kärleken". Ett löje har smugit sig på oss vid tanken, att möjligen någon känslostormande eller hjertnupen läsare kunde taga detta ord i den exklusiva bemärkelse, det erhållit i dagligt tal, och hvad värre är, mången gång äfven i dagligt lif, då man af kärleken icke förstår någonting mer eller annat, än det "att vara kär". Vi logo, ty vi visste väl huru föga *Wilhelmina Nordströms* dikter skulle motsvara en dylik förväntan. Det är i sjelfva verket sällsynt att finna en lyrisk diktsamling der kärleksqvådet, *i vanlig mening*, har så liten plats som i denna, medan den känsla, som ligger till grund därför, dock erhåller sitt fulla berättigande såsom ett i sjäslifvet mäktigt ingripande om än ej "allena salig-

görande" moment; såsom en strimma, en ofta bruten stråle, af den eviga kärlekens sol — ej solen sjelf.

Lyriken i dessa dikter är ej den trånga egoistiska, som rör sig blott kring det egna lidandets fixa idé, eller känslö-pjunkets sväfvande centrum. Den är af den högre och ädlare art, som i den subjektiva stämningen, ofta väckt af de all-dagligaste föremål, inrymmer känslor, som famna världen, tan- kar, som omsluta Gud och mensklighet, tid och evighet. Och detta uttryckt med de enklaste ord i en vanligen ytterst sam- manträngd form, hvars poetiska innehåll just derigenom blir så mycket mera intensivt, äfven der det döljer sig under en blott anspelning. Och detta är, såsom vi nämnt, ofta hän- delsen. Förf:n har sällan något hvad musikern kallar genom- komponeradt stycke; men med ett enda grepp anslår hon ofta själens strängar "*Saa disse tone stærkt och zittre længe*".

Vi kunde, utom de redan nämnda och anförda dikterna, uppräknå många flera af denna egendomliga art. Så

Musiken.

*"En aning utan namn,
En bild i vågens famn
— — — — —
En sorg så underbar
Att sorgen den förtar".*

Eller den enkla visan om barnet, som satt på modrens graf, af alla förgätet, tills der kom en, som kinden smekte och med gyllne locken lekte, kyssande från pannan glöden —

*Det var döden, ingen annan
Svalkar, sval som döden, pannan,
Har ett sådant modershjerta
För vår smärta.*

På kala heden, Såningsmannen, Lifvets Flod och många andra äro af samma art. En bland perlorna i sam- lingen är onekligen: "*Wäinemöinen såsom Fiskare*". Den gamle *Wäinemöinen*, (sångens representant i den finska folk- mythen) tillfrågad af en ung fiskare, hvarför han dagen om, den långa sommarn, lockar ständigt guld och perlor utur kan- telns spända strängar, besvarar sålunda hans frågor:

*Såsom du, ett nät jag knyter,
 Men ett nät af silfvertoner,
 Kastar ut det öfver vårens
 Unga skönhet, öfver sommar'ns
 Glada fröjder, öfver ljuset,
 Öfver värmen, öfver jublet
 Utaf glada fogelskaror;
 Fångar uti silfvertoner
 Svanens ljusa bild i sundet,
 Doftet utaf strandens blommor,
 Spräcklig färg af andens vingar,
 För att hafva ljus om hösten,
 Värme uti vinterns kyla,
 Glädje hela året genom.*

I minnessången öfver *Porthan*, i "Mitt finska Moders-mål", i "Afskedssången om bord", der det heter:

*"Och du, mitt land,
 Vid himlens rand,
 Se ej så der på mig.
 Jag gråter då,
 Att jag kan gå
 Med sådan fröjd från dig".*

samt slutligen vid "*Hemkomsten*" i helsningsorden:

*Klippiga strand,
 Heliga fädernesland,
 Anlet af sten
 Skådar mitt öga dig ren!*

röjer sig kärleken till folk och land. Af de vackra vandrings-sångerna måste vi särskildt nämna: "*Vid Genfersjön*".

Beundransvärd är förf:s förmåga att fånga och kläda i ordets skira drägt de flygtigaste förnimmelser, de mest sväfvande intryck, som vanligen trotsa alla tolkningsförsök. Vi kunna ej afhålla oss att gifva ett exempel derpå i den glada, luftiga dikten:

Ett minne.

*Bra förvånande är det ändå,
 Att ett minne, hvilket slumrat så*

*Djupt och stilla under många år,
Sedan af ett intet störas får.*

*Att man gnolar tanklöst någon gång
På en gammal, halfforgäten sång,
Att en gosse tar en fjärl fast,
Sådant skrämmer minnet upp i hast.*

*Och så klarögd blickar det, som om
Det just nu från sina lekar kom,
Stryker lockens guld ur pannan bort,
Andas ännu flämtande och kort.*

*Räcker oss så gladt sin varma hand,
Ilar bort med oss till elfvens strand,
Tumlar glädtigt om på åkerns ren,
Och försvinner mellan blommor se'n.*

Men det är icke endast hjertats aningar, tankens frågor eller själens drömmar, för hvilka Wilhelmina Nordström eger form och uttryck; äfven lefvande bilder ur verkligheten framstå plastiskt helgjutna under hennes hand. Så *Sultanen, Sarentos herre, Harems underblomma, S:t Franciscus* m. fl. Främst af dessa och med förf:s ursprungliga skalde-lyne mest öfverensstämmande synes oss nedanstående lilla dikt, mästerlig i enkel kraft och lefvande åskådlighet:

På dunkel hed.

*På dunkel hed en blomma stod,
Den blomman var så röd som blod,
Som hjertebloedet, hvilket går
Ur hugget af ett banesår.*

*Och uppå dunkla vingars par
Re'n korpen länge kretsat har.
Vid tallens fot hvad kan han se?
Hvad kan han se? o, ve! o, ve!*

*Hvarföre slår han ring på ring?
Hvad är det som han kretsar kring?
Tror han, att slumrarn der är död,
Att heden är af blod så röd?*

*Men vakan skrek i tallens topp:
"Ligg ej så der! stå opp! stå opp!"*

*Från heden, yngling, skynda fort,
Du väljer illa tid och ort.*

*Han är ej död, han sofver visst,
Fast han är hölj'd af mull och qvist.
En faders hand har bädden gjort,
Han sofver, fast på dyster ort.*

*Hvad tänker svarta korpen på?
Kan väl en fader sonen slå?
Vill fadren ärfva barnet? nej!
Den lifvet gaf, tar lifvet ej.*

*En blixst af stål ur dunklet sköt,
En suck så dof sig bana bröt,
Ett fall så tungt — men ingen far
Det egna barnet mördad har.*

*En flyktig skugga såg jag väl,
Med blick af en förbannad själ,
Som jagad ila härifrån;
Men fadren mördar ej sin son.*

*Än ses en skymt af lockens gull,
Den är ej gjord för grafvens mull?
Han sofver, fast på dyster ort,
Hans faders hand har bädden gjort.”*

*Så vakteln sjöng, men allt ändå
Syns korpen sina ringar slå,
Och hedens blomma doftar röd,
Och vinden hviskar: han är död.*

Vid sidan af detta vilda nattstycke med sin storartade anläggning, sina breda skuggor och djerfva dagar, framstå med intagande behag de fina och täcka miniatyrbilderna af *Spinnerskan*, *Den femtonåriga*, *De små* m. fl.

Då man lärt känna och älska en författare i hans verk, vaknar en naturlig önskan att äfven komma något af hans personliga karakter och lefnadsöden på spåren, och när vi erhållit de nya finska dikterna sporde vi också ifrigt: “hvem och hvad är *Wilhelmina Nordström*?” Men frågan förblef i det närmaste obesvarad. Vi umgås ju icke med våra gran- nar, och äfven bland här boende landsmän var den finska

skaldinnan föga eller icke känd. Ej ens ett porträtt fanns att tillgå. Vi återgingo då till dikterna, för att der uppsöka grunddragen till hennes bild. En äkta skaldeinstinkt, ett friskt natursinne. en ren och fin qvinlighet hade vi redan spårat i klara, omisskänneliga drag, och såsom vi tro, här äfven röjt dem för våra läsare. Hvad som dernäst framstår såsom en betecknande karaktärsfärg hos förf:n är en djup och innerlig moderlighet. Endast ur en moders hjerta, menade vi, och från en moders läppar qvälla ord sådana som i de två sistnämnda styckena, i *Det sjuka barnet*, *Barnafjätt*, *I det hon dog* m. fl. "Misstag", invände man, log åt vår bristande skarpsynthet och meddelade så det enda man visste om *Wilhelmina Nordström*: "hon är ogift; bor i Borgå och anses vara en god lärarinna."

Nå väl! hade vi då så helt och hållet misstagit oss? Måste ej en lärarinna, för att vara god, hafva en moders hjerta? Var det då utan all mening som gamle Rudbeck kallade den första svenska flickskolans förestånderska *Läremoder*? För vår del känna vi intet kall, som står närmare modrens, i kärlek, i tålig omsorg, i uppoffring, här om möjligt af ännu ädlare art, då lärarinnan sår utan allt hopp att få berga skörden.

Mähända är det något af denna offerkänsla, som framskymtar i de rader, hvilka förf:n kallat: *Verlden vid mitt hjerta* och der hon säger:

*Jag mig djupt mot marken nederböjer
Och en verld sig mot mitt hjerta höjer
Utaf blommor, gräs, insekter små,
O, så älskliga att se uppå.*

*Men jag känner, i ett stygn af smärta,
Att för denna verld invid mitt hjerta,
För den lilla, kära verlden här
All min kärlek dock umbärlig är.*

Kanske är det en af dessa unga, för hvilka förf:n varit i moders ställe, som hon återlemnar till hemmet med den vackra skildringen af *Den 15-åriga* eller med de älskliga orden:

*Hon är ej än en blomma
Hon är ju blott en knopp.*

*Hon är ej än en lycka
Hon är ju blott ett hopp.*

*Hon är hvad känslan varit,
Förr än den vaknat har.*

*Hon är hvad kärlek varit,
Förr än den kärlek var.*

Kanske var det vid mottagandet af någon liten brådmognad, föruppfostrad stackare, som af "edukationen" blifvit beröfvad all egen ursprunglig natur, som hon skref

Eleven.

*De suto troget både natt och dag
Betraktande mitt arma lilla jag.
Och hvar der fanns ett fel de ströko ut
Och öfverkorsad blef jag så till slut,
Med tusende båd' små och stora drag,
Att ingen kunde se att det var jag.*

Huru långt "den goda lärarinnan" i Borgå måste vara skiljd från den lyckligtvis alltmer utdöende guvernantstypen, hvars grämliga moraler gjorde den förhatlig för ungdomen, och hur väl hon dock förstår sitt uppfostrarekall, hur hon förstår att både skona och straffa, hur hon vet att inlägga en lärdom för lifvet i de mildaste ord, vid den enklaste anledning, det röjer sig i mångfaldiga af dessa dikter. Hvilka djupa och på samma gång milda lärdomar, hvilka oförgätliga varningar i de af oss först anförda styckena. Och det icke blott för barnet eller den unga qvinnan, men för människan i lifvets alla förhållanden. Och hon bannas på samma sätt. Huru mången skall ej t. ex. känna sig träffad af den halft förtäckta förebråelsen i

Ängsblomman.

*Nyss, då jag genom ängen sorglös gick
Jag på en liten blomma sigte fick,
Hon ensam stod och ljuft emot mig log,
Jag sträckte handen ut och henne tog,
Beundrade en stund dess färgers glans,
Drack doftet, som i rena kalken fanns;
Sé'n lät jag henne falla ur min hand,
Hon ligger någonstads i vägens sand.*

Förmågan att sålunda aflocka enstaka, alldagliga företeelser en djup och allmängällande betydelse är en af detta skaldelynnes mest betecknande egenskaper. Att för öfrigt, här såsom alltid då det gäller utvecklandet af stora krafter, en kamp föregått innan skalden blef sig sjelf klar, förmådde bryta sig fri och bruka sina vingar, det tror man sig spåra på mer än ett ställe. Så i de båda följande dikterna:

Om jag kunde sjunga!

*Om jag kunde sjunga,
Om jag kunde prisa
Sent och bittid' Herren
I en herrlig visa,
Skulle dessa känslor,
Som i hjertat svälla,
Ila bort, som vågen
Ilar från sin källa,
Hvilken, outtömlig,
Ej af egna flöden,
Ej af egen rik'dom
Har att frukta döden.*

Fogeln i Buren.

*Skaptes af naturen
Jag för trånga buren
Jag, som vingar har?
Gif, o, gif mig svar.
Skall en prydnad bara
Lätta vingen vara?
Säg att det är så,
Jag blir tålig då.
Säg mig att naturen
Skapat trånga buren,
Men att vingar blott
Jag af slumpen fått.*

Frågar man sig: hvad är i grunden förf:ns lefnadsåsig? Hvad tänker hon om lifvet och dess uppgift? så har man svaret, — delvis antydt på hvarje sida, — koncentreradt här:

Skönt och skönare.

*Skönt är att älska hvad som älskar;
Men obelönt*

*Att älska, det mig synes högre
Och mera skönt.*

*Skönt är att vara glad och lycklig;
Men präfvad bli,
Det gör dock anden mera högstämd
Och mera fri.*

*Skönt är med hufvut under vingen
Få drömma blott;
Men sträfva, verka och arbeta
Är bättre lott.*

*Skönt är att leva gladt på jorden —
Mer skönt ändå
Mig synes det, att gladt i döden
Till hvila gå.*

Vill man slutligen hafva ett fullt uttryck af förf:ns hela inre personlighet som lärarinna, som skald, som qvinna, som människa, för att sålunda ega hennes bild klar, så stanne man, såsom vi här, vid hennes

Aftonbön.

*Kärlek, med din englavinge
slut mig du
Till din barm, då jag i natten
somnar nu!
Kärlek, hviska i mitt öra,
stilla, öm,
Nattens svala, stjerneklara,
fromma dröm!
Kärlek, när i morgonstunden
jag uppstår,
Låt mig träda i ditt milda,
ljusa spår!
Låt i lifvets sista afton
döden än
Vid din milda barm mig finna,
himlavän!*

Esselde.

XIII. — ETT ORD OM BOTANIKENS STUDIUM.

Återigen få vi instämma i den jublande sången:

“Vintern rasat ut bland våra fjellar,
drifvans blommor smälta ned och dö“,

och detta har i år sannerligen gått med förvånande hastighet. För ej längesedan doldes fälten ännu under de vintriga snödrifvorna och tjocka isar betäckte sjöar och åar, men likasom genom ett trollslag afkastade naturen på en gång vinterdräkten och började, knappt nymorgnad, att ordna sin sommartoi-lett. Bäckten, ån, floden, som länge tåligt burit de tunga isbojorna, frigjorde sig derifrån med en våldsamt kraftansträngning och ilade sedan brusande och jublande framåt.

— — — — “Han hastar
De gyllne torn, de rika fält förbi
Och hastar oupphörligt, tills han kastar
Sig i sin faders famn och dör deri.“

Ja, man kan nästan säga, att vi insomnade under full vinter och uppvaknade i full vår. Ej under då, om vi skulle känna oss litet yrvakna och snart sagdt öfverrumplade af vårens plötsliga ankomst. Så var åtminstone fallet med mig. Redan för längesedan hade jag lofvat mina vänner i Red. af Tidskrift för hemmet, att till våren lemna en liten uppsats med några anvisningar till Tidskriftens unga läsarinor att studera botanik på egen hand och att insamla och förvara åtskilliga af växtriketens alster. Dermed brådskar icke, tänkte jag dock, ty, ehuru almanackan påstår att Mars bör kallas vårmånad, kände jag mig frestad att motsäga detta, så länge thermometern visade mellan — 10 à 20 gr. och is och drifvor betäckte sjö och mark. Våren blir sen i år, mycket sen, sade man, och deri instämde äfven jag af full öfvertygelse, om ock med en halfqväfd suck. Men våren smålog i mjugg åt våra förutsägelser och medelst en oväntad statskupp, störtade han gubben Vinter från thronen och intog triumferande hans plats, innan ens rimfrosten hunnit tina upp i den bistra åldringens skägg.

Och nu blef det ett sysslände i vårens hofstat, som ej heller syntes ha varit beredd på denna hastiga förändring. Per telegraf (förmodar jag) inkallades hofsångarne att med stör-

sta möjliga skyndsamhet infinna sig från de skiljda länder, der de tillbringat den kalla årstiden, och pligtskyldigast hörsammade de kallelsen. Snart drillade lärkan högt i skyn, bofinken qvittrade på de ännu kala grenarne och nordens näktergal, talltrasten, lät höra sina melodiska toner i furens topp.

Men, stackars små sängare, emot all förmodan blefvo de ej gästvänligt emottagna af dem, hvilka de kanske trodde sig glädja med sin jublande, vårfrika sång. Unga berserkar, som i sina ådror kände några droppar af det gamla nordiska vikingablodet sjuda, tyckte sig ej kunna ge bättre afledning åt sitt ungdomsmod än att draga i härnad mot luftens vingade sångarskara, och med bössan på axeln ströfvade de omkring i skog och mark, för att på den drillande lärkan, den qvittrande bofinken öfva sig i målskjutning. Och midt under sången, leken, jublet, lät det plötsligt:

“Fyr!

Sången tystnar, skaran flyr.

Lodet sitter midt i sångarns hjerta,

Och han föll förutan smärta,

Bäst han sjöng och bäst han brann.“

Men mig har det gjort ondt om de små älskliga sångarne, som fröjdat mitt och mången annans hjerta med sina glada toner. Så var äfven förhållandet med en liten flicka, som gret sina bittra tårar, då hon såg en groflemmad femtonåring tillfredsställa sin mordlystnad på en efter annan af de jublande lärkorna och bofinkarne. Hennes okonstlade smärta rörde mig så djupt, att jag skref en liten visa härom, hvilken jag för ro skull bifogar:

*Kring fältet kretsar lärkan, fri och glad,
Hon tumlar om i etherns blåa bad,
I sången talar hon sin glädje ut,
Till's skottet smäller — då tar fröjden slut.*

*På aspens gren sin morgontoilet
Gör liten bofink, qvittrande så nått,
Han gläds och jublar åt den sköna vår,
Men ser ej gossen, som bak' busken står.*

*Pang! och den lilla sångar'n faller ner —
Carl tar sitt byte, segerdrucken ler,*

*Men i lill' Annas ögon tårar stå,
Hon snyftar fram: "hur kan du göra så?"*

Det är dock fara värdt att här, som i många andra fall, en straffande Nemesis låter "åren gällda hvad stunden brutit". Genom att utrota och bortskrämma de små foglarne göra de tanklösa ynglingarne landtmannen en stor otjenst. Foglarne spela nemligen en ganska betydande rol i naturens stora hushållning och bortplocka från åkrar och trädgårdar en mängd skadliga insekter och maskar, hvilka der anställa stor förödelse.

Men jag finner att jag aflägsnat mig från mitt ämne, ty det var ej vårens sångare utan fastmer dess tjusande tärnor, Floras täcka döttrar, som skulle utgöra föremålet för min uppsats. Nå väl, äfven de började helt oförmodadt sticka upp sina små hufvuden ur den ännu gråa torfvan, liksom frågade de med ett slags undran: om det verkligen vore tid för dem att visa sig?

Vid anblicken af hästhofven (*Tussilago Farfara*), af blåsippan (*Anemone Hepatica*) och af backsippan (*Pulsatilla vulgaris*) började äfven jag känna att tiden var inne för mig att uppfylla mitt gifna löfte, och för att kunna göra det, sitter jag nu här, i akt och mening att söka förmå några af mina unga medsysstrar att under den kommande sommarens dagar egna någon mer uppmärksamhet än vanligt åt

*"de blommor små, som randen
med rödt och hvitt den krökta stig".*

Vi ha visst redan ej så obetydligt att börja med, ifall vi nu skulle vara redo för några botaniska utflygter, ty från början af Maj och till midsommar är botanistens rikaste skördetid. Detta torde dock ej vara händelsen med dem af mina unga läsarinor, som äro stadsboer, och därför vill jag att börja med här ge dem några små anvisningar om hvad de behöfva för sina botaniska studier och excursioner under den stundande sommaren, då äfven de ämna njuta af landtlifvets behag och af ett närmare umgänge med naturen.

Dessa behof kunna variera efter råd och lägenhet, men först och främst erfordras en s. k. Flora eller Handbok, som anger namnen och kännetecknen på de blommor och växter, hvilka tillhöra vår halfö. En sådan finna vi i *Hartmans Handbok i Skandinaviens Flora*, hvaraf nionde upplagan,

utgifven 1864*) är den lämpligaste och fullständigaste. För erhållande af nödiga upplysningar och insigter i ämnet är äfven en lärobok i botanik oumbärlig, och åt dem, som ej redan äro försedda dermed, kunna vi i detta hänseende rekommendera *Inledning till Botaniken af N. J. Andersson* 1:sta häftet. (Stockholm 1863.) Detta lilla häfte innehåller inom en ringa volym alla för nybörjaren och diletantan behöfliga anvisningar och upplysningar; framställningssättet deruti är dessutom så enkelt och läromethoden så praktiskt lämplig, att den för ämnet intresserade med denna vägledare lätt nog bör kunna reda sig på egen hand.

Hvad man föröfrigt behöfver för insamlandet och förvarandet af växter är en s. k. portör af jernbleck, deri växterna hålla sig temligen friska, en käpp, försedd med en liten spade i stället för doppsko, en mindre press (sådan som begagnas vid papparbetens förfärdigande), 2 å 3 små brädiskivvor afpassade efter pressens storlek, ett litet förstöringsglas eller s. k. loupe, enär fröredningsdelarne i åtskilliga blommor äro så små, att de ej kunna urskiljas med blotta ögat, några böcker mjukt gråpapper och åtskilliga ark hvitt läskpapper. Gamla böcker af större format med löst papper äro äfven ganska ändamålsenliga för pressandet af blommor, ehuru visserligen detta användande af böcker ej är till deras fromma.

Har du nu försedt dig med alla dessa accessoarer, min unga läsarinna, så söker du att i den lärobok i botanik, som du eger att rådfråga, göra dig något bekant med växtens olika delar och det sätt, hvarpå du lättast kan återfinna namnet på för dig obekanta växter. Du finner då troligen, att det Linnéanska s. k. *Sexual-systemet* allmänt erkännes såsom det lättfattligaste och ändamålsenligaste för nybegynnaren och gör derföre bäst att inhemta grunderna för detsamma. Det stöder sig på de likheter, som förefinnas i blommornas fröredningsdelar eller befruktningorganer (ståndare och pistiller), och i enlighet dermed sönderfalla alla växter i tvenne stora hufvudafdelningar *Phanerogamer*, som ha tydliga och bestämbara fröredningsdelar, och *Cryptogamer*, hvilka sakna dylika. Till *Cryptogamerna* hänföras Ormbunkar, Mossor, Lafvar och Alger

---

*) För dem, som blott vilja studera *Phanerogamerna*, är blott 1:sta delen af denna Handbok behöflig. Den andra innehåller *Mossorna*.

samt Svampar, men som studiet af dessa är ganska svårt, förmodar jag att mina unga läsarinnor företrädesvis komma att sysselsätta sig med Phanerogamerna.

Den första frågan för bestämmandet af dessa senare är ståndarnes antal, längd och inbördes sammanhang. Denna besvarad är klassen funnen och det gäller då att uppsöka ordningen, hvilken beror af dels pistillernas antal, dels fruktbildningen och dels åtskilliga andra igenkänningstecken, som återfinnas i det uppställda systemet, till hvilket vi måste hänvisa våra läsarinnor, då ej tid och utrymme tillåta oss att härutinnan lemna någon utförligare redogörelse. Har man nu kommit så långt att man igenfunnit släktet, hvartill den växt man önskar bestämma hör, återstår att uppsöka speciesnamnet. Stundom kan detta vara svårt nog, enär skiljaktigheterna emellan olika species ibland äro obetydliga och ej tillräckligt antydda. Men öfning och vana skärpa snart nog blicken och iakttagelseförmågan, och hvad som i början förefaller svårt blir efter någon tids noggrant och ihärdigt studium ganska lätt.

För att öka hågen för denna intressanta sysselsättning, bör man att börja med till analys uppsöka sådana blommor, som äro lätt bestämbara: såsom t. ex. sipporna (tillh. Polyandria Polygynia), gullvifvan (Pentandria Monogynia), smörblomman (Polyandria Polygynia), smultronblomman (Icosandria Polygynia), Ärenpris (Diandria Monogynia) o. s. v. Fullständigare anvisning i detta hänseende erhålles för öfrigt i den ofvannämnda lilla läroboken af Professor *Andersson*, der åtskilliga af de mest vanligt förekommande växter äro noggrannt afbildade, tillika med alla deras delar. Den i botaniken brukliga terminologien (namnen på växternas olika delar och deras egenskaper) lär man sig så småningom under praktiken, om denna ock i begynnelsen företer några svårigheter.

För att ej afskräckas af dylikt torde den nybörjare, som saknar tillfälle att erhålla andra råd och upplysningar än böcker kunna lemna henne, göra klokast deri att under det första året ej sysselsätta sig med växter, hvilka förefalla svårare att bestämma, hvaribland jag vill nämna gräs, syngenesister, (såsom maskros, prestkrage, tistel o. s. v.) umbellater (såsom morot, kummin, hundfloka, vildpersilja o. s. v.), och i hängen

förekommande trädblommor, der dessutom han- och honblommor ofta sitta på skiljda blommor (såsom hassel, björk, pil, al, o. s. v.).

Vid insamlandet af de växter, som man önskar analysera, bör man se till att man får hela plantan, så att man ej kvarlemnar hjertbladen, hvilka äro de, som först uppkomma från roten, och stundom förete sådana olikheter med stjelkbladen, att de just derföre utgöra igenkänningstecken. Äfven bör man söka förskaffa sig flera exemplar af samma växt, emedan nybörjaren ofta behöfver sönderplocka flera blommor, innan han kan bestämma växtens genus och species.

Har man nu lyckats få namnet klart för sig, utsöker man ett vackert och fullständigt exemplar till förvaring, och tager detta så stort utrymmet tillåter, dock ej större än att det kan uppsättas på ett halft skrifpappersark. Vid pressningen, som bör ske endera i en stor bok, såsom redan är nämndt, eller i gråpapper med hvitt läskpapper närmast blomman, iakttages dessutom, att växtens alla delar falla så naturligt som möjligt, och att alla blad, såväl blomblad som örtblad noggrannt utbredas; dessutom kan man på tunnare delar, såsom blomblad, lägga hopvikna lappar af läskpapper för att göra pressningen jemnare. Åtskilliga blommor, särdeles blåa, förändra färg under eller efter torkningen; att under pressningen lägga tunn bomull närmast blomman, säges vara ett medel att bättre bibehålla dess färg.

För att få växterna släta och vackra böra de pressas temligen hårdt, dock ej för hårdt i början. Saftiga växter böra ombyta plats efter tvenne dygn, mindre saftiga efter trenne. Två å tre, möjligen fyra ombyten behöfvas innan växterna äro fullkomligt torra; detta beror af deras större eller mindre saftrikhet. Har man tillfälle dertill är bäst att låta dem fullkomligt torra i pressen.

Vid uppsättningen af växterna fäster man dem på skrifpapper medelst fina pappersremсор, bestrukna med gummi. Rätteligen bör hvarje art med bifogadt namn läggas i sitt eget ark och slägtnamnet skrivas ned i venstra hörnet. Man kan dock äfven göra häften för t. ex. hvarje klass, om man vid klassifikationen följer Linnés system, och allt efter växternas storlek uppsätta en eller flera på hvarje blad, likväl blott på den ena sidan. Utanpå häftet anger man då klassen och

öfverst på sidan ordningen, dit växterna höra. Under hvaje växt sättes sedan namnen, så väl de botaniska som de svenska, om man eger sådana, samt växtorten och tiden, då den plockades, och på detta sätt får man sitt herbarium väl och omsorgsfullt ordnad. För att sedan skydda detta mot det lilla skadedjuret malen, som snart nog kan förstöra det, användes med fördel kamfert endera upplöst i sprit, då delar af papperet dermed bestrykas, eller i bitar, som inläggas i herbariets förvaringsrum.

Såsom vägledning för en nybegynnares första studier i botaniken är det Linneanska systemet, som redan blifvit nämnt, det lättfattligaste. Detta system kallas artificiellt och torde, strängt taladt, vara det enda, åtminstone allmänt erkända och antagna i sitt slag, samt följes på många ställen vid den botaniska undervisningen. Så voro t. ex. i de botaniska trädgårdarna i Montpellier och Padua, åtminstone för få år tillbaka, de der planterade växterna ordnade efter detta system. Nyare tiders naturforskare föredraga likväl de s. k. naturliga systemen, som äro grundade på de analogier, hvilka, oberoende af fröredningsdelarne, förefinnas växter emellan, hvarigenom en mängd växtgrupper med bestämda karaktärsdrag uppkomma. Sådana systemer finnas många, på olika sätt uppställda af olika botanister, ja, man kan nästan säga, att hvarje mer framstående botanist bildat sitt eget system. De mest kända och ansedda äro *Tourneforts*, *de Jussieus*, *de Candolles*, *Lindley's* och, hos oss, *Elias Fries'*. Det sistnämnda återfinnes äfven i de sista upplagorna af Hartmans Flora, till tjänst för dem, hvilka vid sina botaniska studier föredraga den naturliga klassifikationen. De naturliga systemen förete dock flera svårigheter för nybegynnaren och det är derföre bättre att *börja* med det artificiella. För erhållande af vidsträcktare insigter i botaniken, för att bättre kunna fatta växternas natur och inbördes sammanhang, blir likväl sedermera nödvändigt att inhemta någon kännedom om de naturliga familjerna. Men har man blott lyckats bli något hemmastadd i växtverlden och skärpt sin blick genom att anställa jmförelse mellan dess släkten, arter och individer, går detta sedan småningom af sig sjelft.

Med ledning af de små anvisningar, som här blifvit gifna, torde hvem som helst, som hyser intresse för ämnet och

eger någon observationsförmåga och ihärdighet, på egen hand kunna genomgå en liten kurs i praktisk botanik. Att en sådan kurs skall skänka både nytta och nöje, derom kan jag ej hysa några tvifvel, om jag får döma efter egen erfarenhet. Ju mer man blickar in i naturens rike, ju mer man ger akt på så väl den oändliga mångfald som ock på den sammanhållande enhet, som der herrskar, desto mer vidgas synkretsen öfver de hvardagliga föremålens gränser; ju mer man lär sig att beundra och förstå det verkliga, det naturliga, desto mindre värde får det artificiella och det konstlade. Ja, jag vågar säga, ju mer man känner sig hemmastadd med naturen, ju nogare man aktgifver på den harmoni, som utgör dess grundtanke, desto närmare känner man sig ock dess eviga upphof, som der uppenbarat Sin makt och Sin kärlek i så många skiljda former.

Jag skulle äfven vilja tillägga något om algerna, dessa täcka och underbara, fastän i allmänhet så föga uppmärksammade haf- och sjöväxter, men vi hafva, tyvärr, ingen för den oinvidga passande lärobok i denna gren af botaniken. För dem, som icke desto mindre skulle vilja roa sig att insamla och uppsätta dylika, följa här nedan några upplysningar och vinkar.

Vid hafskusten finnas alger än växande på de klippor, hvilka sköljas af vågorna, och äro sådana ofta lätt åtkomliga vid ebbitiden; än åter på hafsbotten och kunna då erhållas på det sätt att man, sittande i en båt, upphemtar dem med en kratta eller en lång stör, på nedre ändan försedd med jernkrokar, hvarvid växterna fastna. Efter storm finner man ofta massor af alger uppkastade på stranden och kan då göra en ganska rik skörd deraf.

Många af dessa växter äro mycket ömtåliga och måste förvaras i vatten för att ej inom kort förderivas. Vattnet bör vara af samma beskaffenhet som det, hvilket utgör växtens naturliga element, d. v. s. salt vatten för hafsalger, sött vatten för sjöalger. De ömtåliga algerna böra med första uppsättas, de gröfre kunna utbredas till torkning på luftiga, men ej mycket soliga ställen, för att derefter förvaras tills tillfället medgifver deras uppsättande.

Detta tillgår på följande sätt. Sedan man väl sköljt dem och befriat dem från grus och parasiter, lägger man de

växter som skola uppsättas i rent vatten i ett tillräckligt stort kärl, så att de fullkomligt låta dela och reda sig. Äro de för stora eller tofviga, delas de, men bäst är att välja mindre exemplar, som ej behöfva stympas. Derpå lägges algen i ett fat eller än bättre i en särskild för detta ändamål förfärdigad blecklåda, af ungefär 15 tums längd, 13 tums bredd och 2 tums höjd. Fatet eller lådan måste innehålla vatten tillräckligt att täcka växten. Under densamma föres nu det skrifpapper, hvarpå man vill uppsätta algen, och med pincett eller något annat fint verktyg utbredes den så noggrant det låter sig göra; allt som detta sker, uppdrages papperet småningom ur vattnet på kanten af fatet eller på en tunn bleckplåt*) hvilken nedsättes på botten af lådan, som en lutande plan. Algen tilltryckes varsamt och behöfver ofast ej på annat sätt fästas på det våta papperet, som, sedan vattnet litet afdunstat, lägges emellan några ark gråpapper och pressas måttligt. För gröfre alger erfordras dock starkare press. Vid upptagandet af algerna ur pressen måste man gå högst varsamt till väga, så att växten ej fastnar vid gråpapparet i st. f. på skrifpapperet och derigenom sönderrifves. Är det senare väl limmadt qvarhåller det bättre algen. Mellanlagret af gråpapper får ej heller vara för tunnt, emedan det då genomfuktas och algen lättare fastnar dervid. För att undvika detta kan man lägga en tunn lapp af bomullstyg mellan algen och gråpapperet, som dock ej är nödvändigt, om man för öfrigt går försigtigt tillväga. I början ombytes gråpapperet 2 å 3 gånger om dagen, men allt som algerna torka behöfves detta ombyte mera sällan.

Ehuru insamlandet af alger, just genom den redan nämnda bristen på en lämplig lärobok till ledning för studiet af dessa växter, ej kan vara af samma nytta och nöje som uppsökandet och förvarandet af de växtrikets alster, om hvilka vi kunna inhämta närmare kännedom, bör denna sysselsätt-

---

(* Denna plåt skall vara af samma längd som lådan, men blott hälften så bred och försedd med en nedvikt kant på långsidan, hvarigenom den kan fasthållas vid öfre kanten af lådans långsida. Så väl lådan som plåten måste målas med oljefärg. Inuti äfvensom på plåten är den hvita färgen bäst, emedan man mot den tydligast urskiljer plantan.

ning dock ej sakna sitt intresse, just genom den skönhet och den mångfald, som uppenbarar sig äfven i denna vanligen förbisedda del af naturens verk. Och dessutom kan det ju hända, att slumpen hjälper oss att göra en upptäckt, en iakttagelse, hittills obekant inom den vetenskapliga forskningens område, hvarigenom vi, utan att ana det, göra vetenskapen en tjänst, om ock blott på det anspråkslösa och obemärkta sätt, som bäst höfves qvinnan, såsom vi sett fallet vara med Mrs Griffiths, Fru Lüders och Fru Åkermark*).

Dessutom finnas många ovärderliga lärdomar att hemta från hvarje troget aktgifvande på det rastlöst fortgående arbetet i naturens verkstad, ty

*Hvar gnista lif i det fördolda gömd,
Hvar fjäril, som man trott i puppan glömd,
Hvar knopp, som öppnas och hvar frö som gror
De vittna: Gud är lika god som stor!*

S—a.

XIV. — KALAMPIN. *)

(Från fransyskan.)

Kalampin — detta underliga namn — tillhör en icke mindre besynnerlig gestalt, som jag ser framskymta i ett hörn af mitt mottagningsrum i Paris: gestalten af en neger. Han döljer sig så godt han kan i fönstersmygen, och om man icke gäfvade akt på honom skulle han förblifva der lika stum, lika orörlig som de små porslinsnegrerna, hvilka äro placerade som fackelbärare i de venetianska palatsens stora salar. Ni har sett dem, dessa krusiga hufvuden, ni har beundrat deras cazikdiademer, deras guldarmband, deras himmelsblå tuniker, deras röda dynor; en ståt till hälften orientalsk, till hälften påminnande om Ludvig den XV:s dagar.

---

*) Se *Qvinliga Vetenskapsidkare* af L. S. 7:de årg. sid. 26 af denna Tidskrift.

*) Insändt.

Min neger hade hvarken diadem eller armband, icke en gång en himmelsblå tunika, icke heller höll han en röd dyna på sina armar; hans framträdande var högst anspråkslöst — han var gammal och ful.

Ful, ja, det kan ej förnekas, men utmärkt omsorgsfull om sin person. Fordom hade han innehaft, jag vet icke hvad slags befattning — intendent — major domus i en creolfamilj, numera försvunnen från häfdens blad. Han hade sedan den tiden bibehållit ett belevadt sätt och en öfverdrifven artighet. En öfverrock, hvars ålder ingen kunde bestämma, på sina ställen glänsande af stark borstning, omslöt hans bräckliga lemmar. Hans skjorta, styft stärkt, hvälfde sig, bländande hvit, såsom ett harnesk öfver bröstet. På fötterna bar han, huru smutsigt det än måtte vara, nyblankade stöflor. Hans händer, som tummade en bucklig men ända till sista loggen slätstruken hatt, voro betäckta med handskar, af en fordom gul, men numera obestämd färg.

Jag har sagt att *Kalampin* icke talade. Dertill funnos två skäl: hans okunnighet i vårt språk och hans ytterliga blyghet. Blyghet är dock ej rätta ordet — ödmjukhet borde jag säga.

Det gifves menniskor, som äro ödmjuka af grundsats. För att hinna dit har det kostat dem mycken strid, mycken bön. Men *Kalampin*, han var ödmjuk helt enkelt därför, att han ej tänkte något godt om sig sjelf. För att säga sanningen, tänkte han alls ingenting om sig sjelf. Hans egen person var honom en fremling. Han såg sig icke handla, han hörde sig icke tala, han deltog icke i sina lidanden; han knappast medgaf dem. Hans tanke, så fullkomligt enkel, slingrade sig icke in i dessa tusende ringar, hvars centrum utgöres af det egna jaget. Han väntade sig föga, begärde ännu mindre, och då man kom honom till hjälp föll han i en förvåning, som gränsade till hänryckning. Tid efter annan kom han, försigtig och tystlåten, och smög sig in i hörnet, som jag redan sagt. Om jag märkte honom, då jag gick förbi, var det bra — det var allt. Om jag icke märkte honom, fortfor han att tuga och om ej någon annan gifvit akt på honom skulle han gått som han kommit.

Emellertid förmådde denna hans tillbakadragenhet, och anspråkslöshet tillika med hans utbrott af erkänsla, starka-

re uppskaka mitt samvete än, jag måste till min skam erkänna det, tio de vackraste predikningar öfver barmhertighetens dygd.

I närvaro af denna tysta och blygsamma varelse, som emottog den minsta gåfva såsom himmelsk manna, uppstod stundom inom mig en af dessa sjelfpröfningar, hvilka komma blodet att stelna. Smärtsamma frågor, som ej låta afvisa sig, sanningar, som stråla fram ur mörkret, framkalla vid sådana tillfällen en förvirring, en ångest, hvilken man icke kan undkomma förrän man i känslan af synden, förkrossad nedfaller inför Honom, som synder förlåter.

Jag tror att äfven ni känt något sådant. Då det händt er, att ni träffat på en af dessa själar, som äro så små i sin egen tanke, och som känna så stor beundran för er, har ni då ej känt någonting liknande förakt för er sjelf? — O! dessa sköna illusioner hos andra. Jag talar ej om berömmet, smickret, detta utnötta mynt, hvars fåfänglighet hvar och en känner; men denna beundran af ett oskuldsfullt hjerta, som tror er verkligen god, verkligen from och ädel! . . . Slöjan faller, och ni skådar er själs anlete sådant det är; men hvilka drag visa sig ej der! Sannerligen aldrig har solen — denna konstnär i stort — med större trohet fästat våra yttre drag på plåten.

Men om ni tvärtom råkar tillsammans med någon individ, som är sträng och full af spetskhet emot sin nästa, skola edra egna dygder straxt falla er i ögonen och uppställa sig som en lifvakt omkring er. Det går af sig sjelft, utan att man vet det, ja, utan att man vill det.

En blick, hufvudets hållning, en böjning deraf, ja, än mindre — och ni framstår antingen uppriktigt ödmjuk eller oförställdt högmodig.

Orden säga stundom mycket, handlingarne tala ett än kraftigare språk, men jag känner en ännu värtaligare agent — hjertat. Hjertat är som den fördolda urnan i helgedomen; oupphörligt utsprider det sitt doft. Stäng dörrarna, nedfäll förhängena — hvarken reglarne eller de tjocka vecken skola hindra doftet att sprida sig. Det ses icke, det höres icke, men man inandas det, man röner dess inflytande. Det är sanningens hemlighet; hon har behållit den för sig.

Kalampin, den okonstlade varelsen, skulle hafva för-

vånat sig ganska mycket öfver de tankar och reflexioner han uppväckte hos mig. Med den aktning han hyste för alla människor och hans medfödda underdånighet för aristokratien, förenade sig en orubblig vörndnad för den hvita racen. Men svart, gammal, ful som han var, egde han dock *en* skatt, hvars vård upptog största delen af hans tid — hans dotterdotters son, utan far, utan mor.

Han sjelf var ett intet! men hans gosse, hans vackra gosse, *Hercule!*

Barnet var kvarteron; *Kalampin* tyckte han var vit; han hörde till herrarnes släkt. Morfadren förde sina darrande fingrar genom den något motsträfviga cheveluren på det lilla hufvudet, drog ut lockarna och fann dem silkeslena. Men han behöfde ej en gång denna öfvertygelse för att vara lycklig, ty han älskade med sitt stackars ensliga hjertas hela kraft; han granskade icke, han fröjdade sig blott. *Kalampin* skulle icke ha begärt något för sitt eget lifs uppehälle, men för sin vackra gosse var det som han kom att ställa sig så der på vakt hos mig, under en tystnad, som upprörde hela min själ. Gubben bebodde vid Boulevard de Montparnasse en liten kammare, som vette åt södern. Den var låg och hvit-rappad (den gamle negern begagnade hvitt öfverallt) och i dekorering af dess fyra väggar igenkände man hans folks smak.

För fönstren rosenröda gardiner, på väggarne kolorerade tafflor, på spisen, på byrån en mängd leksaker. Knappar, bitar af musselskal, porslinsstycken, snäckor, små speglar, messingsspikar, kantiljstumpar, allt lysande han kunnat samla återfanns der. Ovilkorligt tänkte jag vid denna anblick på dessa förtjusande foglar, som pryda sina bon för hvarandra. *Kalampin* hade prydt sitt för sitt barn. Och han var lycklig, den lilla vackra gossen. Hur många timmar tillbragte han ej att betrakta det ena efter det andra af dessa märkvärdiga föremål, från hvilka solen framlockade en glans liknande den, som blixtrar från juvelsmycket. Hvilka drömmar, hvilka fantasiresor långt bort till ljusets länder! Och under det ögonen bländades af dessa lysande färgor, hur roligt var det ej att åter och åter igen begära af morfadren den hundra gånger gifna förklaringen öfver allt detta.

När jag inträdde i detta lilla krypin, så ljust, så varmt,

när jag såg *Kalampin* der, sittande med barnet på sitt knä, under det solen lekte på de små rutorna, då hänfördes äfven jag af dessa glädjeutgjutelser, som liknade blommornas om morgonen af en vacker dag. *Hercule* gjorde heder åt sitt namn. Hans krusiga hufvud tillkännagaf styrka; hans lifliga ögon själskraft. Han bar sin panna högt, han såg rätt upp, med en martialisk blick och ett anlag för kommando, som icke misshagade; god natur, smeksam, något litet stolt — en dauphin.

Förgäfvets försökte *Kalampin* att lära sin dotterson fina seder. När *Hercule* fick se mig sprang han straxt till mig, lade dristigt sin hand i min, kallade mig oföränderligt du, och frågade hvad leksak jag hade med mig åt honom. *Kalampin*, som stod med blottadt hufvud, pinades, vändades, urskuldade sig, förestafvade gossen talesätt, som denne antingen icke eftersade eller sade bakfram. Der vankades stundom bannor, stundom löje — men i grunden blott sällhet.

Mot våren, då det blef torrt, gick *Kalampin* ned på boulevarden med sin vackra gosse. Morfaderns ben buro honom icke långt. Man gick ej utom den långa hvita linien, som på ena sidan begränsas af unga almar och på den andra af marmorarbetarnes och blomsterförsäljarnes varor.

I fråga om träd kände *Hercule* endast dessa skrofliga stammar, beklädda med en knippa blad, mera gråa än gröna. Blommor visste han ej af, inga andra än dessa små gula knoppar, hvilka frasa såsom papper, när man vidrör dem och växa hopflätade som kransar men aldrig vissna. Detta var dock tillräckligt för honom.

Ack, hvad han hade roligt, när han, dragande den gamle negern med sig, fick stanna långa stunder framför urnor och sönderbrutna kolonner, och såg hur arbetarne med uppvikna skjortarmar tappert grepo stenen an, så att skärfvorna flögo åt alla håll. Och eternellerna! Dessa ställningar med blomsterkransar, dessa prydligt hopsatta namnchiffer, se der, hvad han betraktade med stora ögon. Orörlig, med hjerstat uppfylldt af ett outtaladt begär, räknade han blommorna, räknade kransarna, och då morfadren ej kunde motstå tryckningen af den lilla handen, då han närmade sig och framdrog ur fickan två sous, nedlade dem på bordet och sade: välj! — då stod han villrådlig, förbländad, pekande än på den

ena än på den andra, tills säljaren hastigt afgjorde saken. *Hercule* trädde kransen på armen, men aftog den i hvar minut för att bättre beskåda den; han hoppade omkring gubben, som en killing i April; det var glädje för hela dagen.

Att leka med gatpojkarne det brydde sig ej *Hercule* om. Liksom morfadren älskade honom, så älskade han uteslutande sin morfar.

Så gingo de sitt lif tillsammans. Ibland gick morfadren bakom, beväpnad, barnet förut på militäriskt afstånd med sabeln på axeln, med högburet hufvud, med stadig blick. Gubbens ögon blixtrade; för första gången i sitt lif antog han en krigisk hållning.

De små dagdrifvarne på boulevarden försökte en dag att drifva gäck med den gamla negern, men de gjorde icke försöket. *Hercule*, som fick sigte på den oförskämdaste, måttade ett stenkast i ryggen på honom så riktigt, att hela truppen tog till flykten.

Kalampins kunskap sträckte sig ej långt, deremot steg den så mycket högre.

"Morfar, hvem har gjort träden?"

"Den gode Guden."

"Hvem har gjort solen?"

"Den gode Guden".

Så fortsattes timalt. Begreppen voro icke vidsträckta, icke mångfaldiga, men de utvidgade grunden i barnets hjerta. Dessa ord: den gode Guden! blefvo det hälleberg, hvarpå man kunde bygga. I sjelfva verket är ju också skapelsen alltings begynnelse.

Då *Hercule* och hans morfar hade mönstrat allt som de kände i den fysiska verlden — djur och ting — talade *Kalampin* med sin son om *Jesus*. En kort theologi, berättelser som aldrig togo slut. *Jesus* älskar de små barnen, *Jesus* förbarmar sig öfver syndare. Dogmer kände ej den gamle, men Frälsarens födelse, herdarna, de vise männens tillbedjande, derom kunde han tala utan att tröttna. *Hercule* hörde lika outtröttligt på; han lät hundrade gånger berätta för sig om julnatten och englarnes lofsång. Den gamle beskref den upplysta himmelen, de tysta fälten, lammens bråkande. Sedan kommo de vise konungarne med sin ståt, såsom *Kalampin* hade sett dem på en gammal tafla, med guldskrin och rökel-

sekar i händerna, med tiarer på hufvudet och med långa mantlar af brokad. En af dem aldeles svart: "som du, morfar?" Morfar hostar — jemföra honom med en vis konung — honom! Emellertid hade en af dessa tre ebenholtz-färg — den saken var viss; många gånger under sina långa betraktelser, hade den gamla negerns hjerta klappat högre vid denna tanke; och barnet betraktade dervid helt tankfullt sin morfar; en helig vördnad grep hans själ, och föga fattades att han icke såg på hans hufvud en orientalisk mitra, strålande af rubiner.

Då de kommo till de menlösa barnens mord, tryckte sig *Hercule* intill morfadren: — "morfar, de skulle ha dödat mig . . . . men inte dig, morfar!"

Vid Passionshistorien, då krigsknektarne gingo ut att gripa *Jesus*, drog *Hercule* sin lilla sabel, med samma rörelse som Aposteln *Petrus*. Likasom *Clodowig* skulle han sagt: "hvarför var jag ej der med mina Franker?"

Så förflöt tiden.

En morgon, då jag gick längs efter de blomsterfyllda kajerna, köpte jag en röd rosenbuske och bar den till den lilla kammaren. *Hercule* stod en stund häpen, närmade sig sedan, vidrörde den med fingerspetsen, tog på de gröna bladen, på blombladen, beskådade deras beundransvärda väfnad, inandades deras vällukt, och såg sedan upp på sin morfar liksom för att fråga, om den gode Guden äfven hade gjort detta underverk — rosenbusken.

Två dagar derefter kom *Kalampin* till mig. Emot sin vana ringde han hårdt, och knappt inkommen bad han att få tala vid mig. Hans ansigte var förvridet, hans blickar irrade oroligt omkring. Med häftighet utbrast han: "barnet, barnet!"

"Sjukt?"

Han gaf mig ett jakande tecken och rusade sedan bort. Då jag en timma senare inträdde i det lilla rummet, förstod jag att ett sorgespel här föregick.

Den lilla sängen var framdragen midt i rummet. Barnet, mycket blekt, låg på sin bädd med onaturligt utvidgade ögon. Öfver hans hufvud utsträckte rosenbusken tvenne purpurfärgade rosor. Täcket var öfverhöljdt med immortellekransar, hvilka hans små fingrar flyttade med feberaktig rörelse.

Detta skådespel var obeskrifligt sorgligt, men fängslande skönt. Ovilkorligt tänkte jag på *Luinis* taflor, på dem öfver *Francia* med sina idealiserade bilder, sina blekta färgor och sina englar med liljor i händerna.

Kalampin hade hört mig, men rörde sig icke ur stället. Han förblef sittande orörlig, med korslagda armar och stelnade anletsdrag. Icke ett ord, icke en rörelse, icke en tår.

Jag närmade mig, gubben behöll samma ställning, hemsk att skåda hos denna fromsinta varelse.

Barnet höll på att dö. Hans morfar hade bedt, han bad icke mer. Han hade frågat, han frågade icke mer. Hvad Gud ville göra, det skulle Gud göra. Hvad förmådde en fattig neger? Han kämpade icke emot, han underkastade sig, han väntade slaget. Det sönderslitna hjertat vaktade blott sin skatt med passionerade blickar. Gud hade dragit sig undan honom inom de kalla rymderna af en otillgänglig himmel. Han var bortstött.

Den lilla gossen fästade på morfadern sina vidgade ögon. Dödsångest skakade hans kropp. Osammanhängande ord utgingo från hans läppar under yrselns fantasier. Men under allt detta beherrskades han af en obestämd, ihärdig tanke, ett tvifvel, en oro, och alltjemt betraktade han den gamles anlete. Dess uttryck förskräckte honom. Han förstod ej detta hjertats qual, det var för honom någonting nytt, outgrundligt. Döende hafva sådana syner — de se tanken. Orden äro ej mera till för dem, lifvets oro har upphört. Själens genomskådar själen till botten. Barnets blickar fästade sig vid dessa torra, dunkla ögon, och hans panna fårades af ett veck.

Jag vet icke hvad jag sade, huru jag talade. Ordet död vågade jag icke uttala, det hade varit att mörda gubben. Jag talade om Frälsaren, om vännen, om Honom, hvars armar omfatta oss i dödsstunden, och som trycker oss till sitt bröst, då han bär oss upp till Fadrens boningar.

Barnet lyssnade. Negeren förblef stel som marmor, han rörde sig icke, han fattade icke mina ord. Hans armar blefvo ännu styfvare, hans läppar ännu mera sammanpressade, hans glasartade ögon utvisade den förtviflan, som icke upplyses af trons ljus.

Ack, mina läppar stelnade. Jag kände blott alltför väl

denna tröstlöshet, gränsande till trots. Genom en af dessa minnets egenheter, som stundom under de mest sönderslitande själsqval låta oss förnimma ett ljud, ett omqväde, alltid återkommande, liksom antikens körer med melodiska hymner besvarade de lidandes klagorop, så ljödo och återljödo för mitt minne två rader, som barnen i min hembygd bruka sjunga:

*"Vår Herre har en blomstergård
Och fullt af rosor i sin vård."*

Från minnet öfvergingo orden till mina läppar. Jag upplyfte barnet. Den gode Gudens paradis, det sköna paradiset, fullt af blommor, fullt af englar, hvarest *Jesu* älsklingar lustvandrade — derom berättade jag för honom.

Den halfdöda lilla lugnade sig, han häftade på mig en allvarlig blick. Plötsligt ropade han med ljuf, klar stämma: "Finns der någon morfar också?"

Det blef en tystnad. En snyftning frambröt. Gubben sjönk tillsammans, föll på knä med slaknade armar. Han stod icke längre emot, han kämpade icke mera. Paradiset, dit hans barn gick, ja, dit ville han gå; floder af tårar runno från hans ögon. Allt som tårarne föllo, utbrast hjertats bittra sorg i afbrutna ord: "Gode Gud! gode Gud! om Du hade velat! . . . men Du vill icke. Gode Gud, som Du vill. Jag, en fattig syndare; jag, en gammal neger; jag, en stackare. Gode Gud, gode Gud, barnet är icke mitt." Han nedlutade hufvudet i täcket, han betraktade förvirrad detta lilla förtjusande barnaanlete, dessa rosor, dessa kransar, och sedan nedkastade han sig med en hastig rörelse på golvet, förkrossad inför den Evige, upprepade han: "Paradiset! gode Gud, Paradiset!"

Den som står emot, honom sönderkrossar Gud. Men den själ, som utan motstånd öfverlåter sig åt Fadrens barmhertighet, till henne vänder Fadren åter med en ousäglig ömhet. Ja, i våra dagar, likasom i de tider, då Herren *Jesus* uppväckte *Jairi* lilla dotter, kommer Frälsaren, ännu densamma, och närmar sig till våra dödsläger, ser på oss med sin strålande blick, sägande: "frukta dig icke, allenast tro". — Och då vi utom oss, förstummade, dröja nedböjda i stoftet, med armarna sträckta emot Honom, nalkas *Jesus*, lägger sin hand på den bleka pannan och bjuder: "stätt upp!" — Den döde vaknar

upp, blodet strömmar till hans ansigte, han talar, det är han. Herren har återgifvit honom lifvet. *Jesus*, segervinnare, välsignad vare Du, från evighet till evighet!

Så inträdde Herren i den lilla kammaren, så närmade Han sig och så verkade Han detta under, hvars herrlighet ingen menniskotunga någonsin kan uttala: en uppståndelse.

Den gamla negerns blyghet återvände, allt som det blef mera ljus. Han ryste ju mer hoppet vaknade. Åt honom en sådan nåd! Han förvirrades, han vacklade, hans svigtande armar kunde ej upplyfta barnet; han vågade icke betrakta det, han vågade icke tacka Gud, han fann sig förmäten.

Emellertid kom en dag, då den gamle negern såg dottersonen småle åt sig; en anuan, då han såg honom sitta i sin säng och räcka armarne åt sig. Denna dag hängaf han sig utan återvändo åt Gud, sin Frälsare.

Länge derefter kunde man se barnet och gubben nedludade, med fingren följande orden, hopstafva evangelierna. Och då de kommo till *Lazari* graf, då de träffade på liktåget från Naïn, då sågo morfadren och dottersonen på hvarandra.

E—th.

XV. — MATHEMATISKT KALLPRAT.

Att matematik, vore det än blott de första enklaste elementerna deraf, skulle kunna ingå bland ämnen för flickors undervisning, ansågs ännu för ett tiotal af år tillbaka hos oss för någonting otänkbart, ja, såsom någonting rent af löjligt i blotta förutsättningen. Små fattiga flickhjerner, redan öfverlastade med de lefvande språkens döda glosor, med historiska namn, årtalsregister och geografiska namnförteckningar m. m. hur obarmhertigt att äfven vilja inproppa i dem ännu ett ämne, och det ett så förskräckligt svårt och allvarligt, ett ämne passande endast för lärda pedanter. "Och hvad skulle de fattiga barnen hafva för nytta deraf?" Med denna riturnell afslutades alltid mödrarnes invändningar, i det de

i tankarne öfverforo de söta barnens blifvande verksamhetsfält, der vanligen *nöjet*, balerna och supéerna, utgjorde den förberedande kursen till hushållet och barnkammaren. Men tiden gick framåt och åsigterna med den. Fru *Thenngbergs* berömda klosterschola i Upsala samt den fria undervisningskurs för fruntimmer, som under Rektor *Siljeströms* ledning bildades i Stockholm, voro de första qvinliga läroanstalter, der, ungefärligen samtidigt, matematik upptogs såsom ämne för undervisningen. Olikheten i dessa båda personers åsikter om den fråga, åt arbetet på hvars lösning de båda egnat sina bästa krafter och större delen af sitt lif — ungdomens uppfostran och undervisning — är allmänt känd och har i det läroverk, derinom de sedermera successivt, men i hvarandra fullkomligt motsatt riktning verkat, funnit sin exponent. Men i den omtvistade frågan: "*bör matematik ingå i flickors undervisning?*" hafva de båda förenat sig om ett jakande svar. Vi föreställa oss, att denna omständighet är ett talande bevis för svarets giltighet, äfven om man ej på andra vägar kunnat öfvertyga sig derom. För att vara mödrarne behjelpiga att bilda sig ett omdöme om saken, skola vi i följande häften egna några sidor åt besvarandet af deras så ofta upprepade fråga: *hvad nytta kunna flickor hafva af matematikens studium?*

Att en och annan ung flicka redan på egen hand funnit svaret och studerat vetenskapen, till och med utanför de läroverk (Upsala-skolan, undervisningskursen, samt K. M. Seminarium för bildande lärarinnor), der den hittills upptagits såsom läroämne, visar att detta studium ingalunda är fremmande för qvinnans anlag. Så hafva t. ex. under flera år de flesta personer i hufvudstaden, som beredt sig till ångbåts- och sjökaptens-examen, tagit undervisning i den för detta ändamål föreskrifna matematiska kurs af ett ungt fruntimmer, *M:U Sjöström*, elev af sin far. Ännu en annan ansedd matematikus ha vi hört nämnas, hvilken undervisat en af sina döttrar i sin vetenskap och sedermera haft god hjälp af henne vid sina vetenskapliga arbeten.

De första qvinliga lärarinnor i matematik inom något statens läroverk voro tvenne systrar, *J.* och *A. Rossander*, hvilka, börjande sina studier i den ofvannämnda fria Lärokursen, sedan alltjemt fortsatt dem under ledning af skickliga lä-

rare, och slutligen under förlidet år undervisat i Seminarium, den ena en tid såsom hufvudlärarens ställföreträdare.

Under nu pågående läroår har dels en från seminariet utgången lärarinna, M:ll *Gregersson*, dels en i Upsalaskolan bildad lärarinna, M:ll *Wassmuth*, undervisat i matematik inom Seminarium.

Till dessa uppgifter är det oss en glädje att tillägga ännu en, såsom bevis på det alltmera vidgade område, åsigten om kvinnans lämplighet för lärarekallet (äfvén i ämnen, från hvilka gamla fördomar hittills velat bannlysa henne) vinner, till och med bland dem, hvilka hon kan sägas falla i handverket — eller herrar lärare. Det i hufvudstaden nyligen bildade Läraresällskapet, har delat sig i olika sektioner, sammanträdande för att öfverlägga rörande undervisningen i olika ämnen. Af dessa sektioner har *den matematiska* inbjudit flera af de här ofvan nämnda lärarinnorna i ämnet, att deltaga i öfverläggningarne, hvaraf ock såsom vi med visshet veta, tvenne, kanske flera, begagnat sig, med förekommande välvilja einottagna af sektionens medlemmar. Vi ha ej kunnat underlåta att anteckna detta såsom ett stort steg i riktning emot fördomarne mot kvinnans duglighet för allvarliga studier, i det vi på samma gång uttala vår tacksamhet mot de aktningvärda män, hvilka genom detta betydelsefulla steg gifvit det bästa bevis på högaktning och förtroende för sina qvinliga medarbeterskor.

L—d.

XVI. — VÅRBETRAKTELSE I STOCKHOLM.

Våren är kommen! Snön har smält på bergen och i dalarne, isen har försvunnit från haf och sjöar och de frigjorda böljorna leka och glittra i solskenet. Öfver vattnets blanka yta ila redan de små ångbåtarne, som i ett ögonblick förbinda stadens olika delar med hvarandra. Öfver allt är lif och rörelse. Strömmen betäckes af kommande och gående seglare; vid hamnarne, broarne och skeppsvarfven höras sjömannens

och timmermännens glada sånger. Naturen vaknar, träden knoppas, svalorna qvittra. Barnen skynda att utbyta lekarne i den trånga kammaren mot andra i det fria. Ungdomen känner med ny hänförelse alla lifvets pulsar slå och åldringen fattar stafven och stapplar ut, för att njuta af det herrliga solskenet, för att låta sin kind smekas af vårvindarne.

Till och med sjuklingen i sin tysta kammare glädes åt det nyvaknade lifvet derute; ty han hoppas att våren skall återföra till honom helsa och krafter. Kanske har du, min läsare, aldrig tänkt på hvad det vill säga att ligga bunden vid sjuksängen denna ljufva tid af året? Kanske du till och med otåligt skyndat ifrån någon stackars sjuk, då han uppehållit dig några minuter med de ofta upprepade frågorna: "om blåsippan kommit", om "pilen blommar" eller om "marken är grön".

Nåväl, hvad är då målet för din vandring? Och hvilka känslor lifva derunder ditt unga sinne? Jag vill veta det och följa dig tätt i spåren. Se, der ilar du ju redan ut åt gatan i sällskap med din unga syster. Men hvad betyder väl det oroliga, spejande uttrycket i dina ögon, de hastiga, ojemna stegen, och den brådska, hvarmed du och din följeslagerska trängen er fram på trottoirerna! Är det väl uttrycket af den vårliga hänförelse hvarom jag nyss talade och som jag trodde måste uppfylla hvarje ungt hjerta under denna herrliga tid? Ett samtal pågår, hör jag! Intet annat än en beskärmelse öfver "den välsignade våren", som kommit så hastigt, att man hvarken medhunnit "den stora rengörningen" eller inköpet af de nya vårtoiletterna. Hattar och kappor — allt är förlegadt och obrukbart. "Ja", utbrister slutligen en af de unga damerna, "det är nu alltid för ledsamt om våren, innan man får något att ta på sig". Efter att *ha sett sig om* i väl tio bodar, stanna damerna slutligen hos Lagerströms. Ett dussin modellhattar från Paris beskådas, profvas och kriticeras; äntligen välja de hvar sin, sedan man försäkrat sig om *huruvida de verkligen äro från Paris, ty Hamburgerhattar kan man naturligtvis ej begagna*. Svaret utfaller jakande och helt belåtna aflägsna sig de unga fruntimren, för att fortsätta vandringen på jagt efter kappor och med sinnet fortfarande uppfyllt af lika naturfriska känslor.

Vill man finna det sanna uttrycket för dessa unga flickors vårtankar, så innefattas de alla i den yemodiga klagan: "ingenting att ta på sig". Och blir denna klagan en gång stillad, är väl sinnet då nöjdt? Ack nej, då kommer en ännu större oro: Toiletterna skola *visas* och *väcka så mycket uppseende* som möjligt. Huru skall man kunna bli nog sedd, beundrad och fjäsad — hvarför ej afundad i de nya pariserhattarne och berlinerkapporna? Och — höjden af all oro — tänk om det skulle bli regn första Maj?

Men du blir otålig, min unga läsarinna, din fina, hvita panna lägger sig i djupa veck — dina ögon skjuta blixtar, som hota att förtära det oskyldiga papperet — ett säkert tecken att du känt igen dig i vår skildring. Men lugna dig. Hvem kan neka att du är intagande i din vårtoilet? Hvem ser ej gerna din ungdomliga friskhet, förhöjd genom en vårdad klädsel. Vi vilja blott göra dig ännu mera förtjusande genom att fästa dina blickar vid en obetydlig småsak i den stora toiletten, som du förbisett. Du har glömt att också *sinnet* skulle ha en frisk, en lätt, en vårlig, solljus skrud. Gå ut för ro skull och se dig om — ej i bodarne, men i naturen — och se till, om du ej kan finna några dyrbara anvisningar för den nya vårskruden.

Jorden afkastar det tunga snötäcket och ikläder sig ny gestalt. Bortlägg du med vinterkläderna, de gamla, sjelfviska omsorgerna och bekymren och ikläd dig en ny drägt af tacksamhet för det förgångna årets goda, för det nyas hopp; bryt dina gamla ovanor, brister, fördomar och fel, såsom vattnet sin isboja, och ikläd dig den sinnets renhet, den hjertats ödmjukhet, som är den rätta skrud, hvaruti vi kunna emottaga gåfvorna ofvanifrån. Solskenet i förening med det milda vårregnet uppfriskar jorden och bortjagar dam och orenlighet från knoppar och blad. Öppna du ditt hjerta för nådens solsken och låt det gudomliga ljuset genomströmma dess dunklaste vrår, bortjaga alla skuggor och genombryta hvarje töcken, i det du hänryckt lyssnar till det eviga skapelseordet: "*Varde ljus!*" Och om äfven ett stilla regn skulle nedfalla öfver dina kinder vid minnet af förgångna felsteg eller medvetandet af den egna oförmågan att öfvervinna dem — hvad mer? Tacka Gud, som skänkt oss tårarnes tröst, och tro att ett sådant majregn är Honom behagligt. Har själen iklädt sig sin nya skrud — o,

så gå ut och njut med glädje af naturens skönhet! Drick i fulla drag af dess unga friska lif, gläds åt dess nya födelse och åt din egen. Bortlägg med hvarje vår alltmera det förflutnas brister och ikläd dig en allt fagrare skrud, tills du får utbyta den mot den himmelska renhetens och klarhetens, den rättfärdighetens skrud, som det aldrig blef förunnadt ett blott menskligt väsende att bära eller en blott mensklig tanke att fatta!

— en — ny.

XVII. FÖRENINGEN FÖR FRIVILLIG VÅRD AF SÅRADE OCH SJUKE I FÄLT.

Sedan en komité af några ansedda äldre läkare och militärer i hufvudstaden bildat sig, för att öfverlägga om den lämpligaste organisationen af en sjukvårdsförening i ofvannämnde syfte, framlade den i början af vintern sitt program, jemte en inbjudning till allmänheten att ingå i föreningen samt att genom årsbidrag, antecknade å listor, som voro tillgängliga dels hos Hrr Bokhandlare i hufvudstaden, dels hos en mängd enskilda personer, möjliggöra dess verksamhet. Dessa uppmaningar, afseende endast betalande ledamöter, voro hufvudsakligen ställda till militärer och deras anhöriga, samt fria skarpskyttecorpser, och utgingo listor till alla regementschefer och landshöfdingar samt skarpskytteledare. Med listorna följde äfven ett förslag till stadgar för föreningen, uppgjort af den ofvannämnda komitéen, hvilken med inväljande af åtskilliga nya ledamöter, bildat sig till ett så kalladt *verkställande utskott*, i hvilket H. K. H. Prins Oscar behagat åtaga sig Ordförandeskapet och general Rudbeck fungerar som vice Ordförande. Af stadgarne synes att föreningens ändamål är att hos svenska folket väcka deltagande för vården af sårade och sjuke i fält, samt att medelst insamling och förvaltning af frivilliga understöd verka för denna sjukvårds ordnande och utvidgning. Föreningens verksamhet i fredstid afser:

1) att genom utgifna skrifter och på annat lämpligt sätt sprida kännedom om behovet af en förbättrrad sjukvård i fält,

om otillräckligheten af de medel, som under vanliga förhållanden stå arméens förvaltning till buds, samt om de åtgärder och förbättringar, hvilka i andra länder för ändamålet blifvit vidtagna eller befunna önskvärda;

2) att befordra bildandet af filialafdelningar i landsorten och träda i närmare förbindelse med dessa;

3) att af allmänheten utverka bidrag, dels af penningar för inköp af sjukvårdsmateriel och transportmedel samt till bestridande af andra nödiga omkostnader, dels och då behofvet det påkallar af sådana förbandspersedlar, som för sjukvården i fält erfordras och som utan svårighet kunna förvaras, såsom linne, charpie etc.

4) att, när omständigheterna så kräfva, antaga personer, som äro hågade att kortare eller längre tid biträda vid sjukvården i fält, och att åt dessa personer skaffa tillfälle att dessförinnan vinna den för sådant ändamål nödiga undervisning och öfning.

Föreningen ämnar äfven träda i korrespondens med den internationella sjukvårdsföreningen i Genève, *ehuru ordnande sin verksamhet fullkomligt sjelfständigt och oberoende af densamma*. I krigstid afser denna verksamhet att till högsta befälhafvarens förfogande ställa så väl sjukmateriel som sjukvårdare, de senare skyldiga att underkasta sig militärisk lyd-
nad.

Hvarje föreningens medlem åligger att efter förmåga befrämja dess ändamål och att erlägga en årsafgift från 1 till 3 rdr rmt. En gång om året, förslagsvis utfäst till Maj månad, sammanträder Föreningen, då ledamöter väljas att bilda eller komplettera det verkställande utskottet, granska räkenskaper m. m.

Då de till Hrr Regementschefer utsända listor först efter fullbordade möten återskickas, kan resultatet af anteckningslistorna ännu icke beräknas, och i följd deraf torde äfven föreningens konstituerande sammankomst uppskjutas något.

De nitiska ledarne af företaget hafva dock rönt flere glädjande bevis på det intresse, hvarmed saken omfattats af dem det närmast rör. Så hafva t. ex. från corpschefer, hvilka af någon händelse blifvit förbigångna vid listornas utsändande, skrivelser ingått med begäran om listor samt uttryckande en viss förvåning öfver förbiseendet. Från flera skarpskyttecorpser lära äfven rätt vackra summor hafva ingått,

Efter hvad man sagt oss, lærer Föreningen under vintern utsändt en skrivelse till de flesta lasarettläkare i riket med förfrågan i hvad mån de genom undervisning och beredande af tillfälle till praktisk öfning i sjukvård, äro villiga att medverka till Föreningens ändamål.

Det är med glada förhoppningar vi följt Föreningen vid dessa de första stegen på den vackra bana, som ligger framför den, och vi afvakta med otålighet den blifvande sammankomsten och de resultat, som der skola framläggas, af hvilka hela omfånget af Föreningens verksamhet under de första åren till så stor del kommer att bero, och uppmana vi vänligen hvar och en, att i sin mån söka medverka till uppnåendet af det menniskoälskande syfte, den afser.

L—d.

XVIII. — VÅR PORTFÖLJ.

Fattigvårdsnämnden i hufvudstaden har hos Öfverståthållarembetet anhållit, att några åtgärder måtte vidtagas för att bringa i samverkan den offentliga och den enskilda välgörenheten inom Stockholms stad, dervid fästande särskildt afseende vid de olika församlingarnes skyddsföreningar och förmänen af ett godt förstånd och en enig samverkan mellan dem och den offentliga fattigvårdsstyrelsen.

I följd häraf anmodade öfverståthållaren alla dessa föreningar att jemte de herrar af fattigvårdsnämnden, som uppsatt skrivelsen till öfverståthållarembetet sammantråda hos Ordföranden i Kungsholms skyddsförening, H. K. Hertiginnan af Östergötland, för att öfverlägga om bästa sättet att ernå det önskade målet. Resultatet af sammankomsten blef beslutet att en komité skulle tillsättas, för att utarbete ett förslag till frågans lösning, hvilket förslag skall underställas de särskilda skyddsföreningarnes pröfning, hvarefter de närvarande åter skola sammanträffa hos H. K. H. för att fatta ett afgörande beslut i ämnet. Till ordförande i den blifvande komitéen utsågs enhälligt H. K. H. Hertiginnan och till ledamöter en af de verksammaste deltagarinnorna inom hvarje församlings skyddsförening, jemte justitierådet Berg, professor Abelin och pastor Beskow.

Till extraordinarie assistenter vid telegrafverket hafva ännu fem fruntimmer blifvit antagna. Vi skola en annan gång meddela de vilkor, som af telegrafstyrelsen blifvit uppställda för kvinnors antagande till telegrafister, jemte några deraf föranledda reflexioner.

I Götheborg har för någon tid tillbaka förslag blifvit väckt att bilda en s. k. fri Akademi, der, i mån af tillgång på medel och lärarekrafter, professioner skulle bildas inom alla grenar af vetenskap och konst, äfven med särskilda undervisningskurser för den praktiska tillämpningen i det dagliga lif-

vet. Här torde mångt hittills saknad tillfälle yppa sig för fruntimmer att inhemta nya eller utveckla sitt redan inbergade kunskapsförråd. Så t. ex. läreren planen afse en särskild undervisningskurs för fruntimmer i läkarekonsten.

Den under förra året i hufvudstaden bildade Byrån för renskrifning, öfversättning m. m. afsedd att blifva en behöflig förmedlingslänk mellan arbetsgivare och arbetssökande fruntimmer, har under det första året af sin tillvaro lyckats tillvinna sig allmänt förtroende af dem, som lemnat den arbete, hvarom ett, jemte en öfversigt af Byråns verksamhet, i tidningarne meddeladt intyg, undertecknad af ett större antal embetsmän och andra personer i hufvudstaden, vittnar. Arbetsvärdet för året har uppgått till 4000 rdr rmt. De, som bildat och garanterat inrättningens bestånd under de första åren, anse sig hafva skäl att vara nöjda med detta resultat af dess mot många svårigheter kämpande första verksamhet, och att för framtiden hoppas en stigande framgång, hvilken dock troligen kommer att bero, utom på arbetets godhet och arbetsgifvarnes vidsträcktare förtroende, äfven i väsendtlig mån på möjligheten att erhålla en lämpligare lokal.

Bland nya, rationellt ordnade qvinliga läroanstalter synas oss de af magister *M. Schüek* upprättade och ledda förtjena att särskildt nämnas. De äro:

I. *Nya elementarskolan för flickor*, der eleverna, omfattande åldern från 6 till 16 år, under pågående läseår uppgått till ett antal af 49.

Skolan är fördelad i 3 klasser; vid undervisningen följes Nya Elementarskolans method: Kursläsning med fri flyttning. Kurserna äro för de ämnena, som genomgå hela skolan, 7. — Undervisningsämnena äro, enligt föreståndarens något obestämda uppgift, "de vanliga". Lärotiderna kl. 9—2.

II. *Förberedande lärokursen till Lärarinneseminariet och Telegrafverket*.

Under det förflutna läsåret (det 3:dje), har denna läroanstalt haft 24 elever, från 15 till öfver 30 års ålder, af hvilka 7 äro Telegrafstelever. Kursen är ettårig. — Ämnena, de för inträde vid Seminarium och Telegrafverket erforderliga läroämnena, efter de af resp. styrelser stadgade kurser. Lärotiden: kl. 4—6 (7) e. m.

Med Lärokursen hafva under detta läseår varit förenade *Föreläsningar* (16 till antalet) i: Historia, Geologi, Litteraturhistoria och Fysiologi.

Af en fabrikssegare i Stockholm, som sysselsätter öfver 60 fruntimmer med maskinsömnad, har en sjukassa för arbeterskorna blifvit bildad, hvar till principalen erlagt grundplåten, och delegarinnorna erlägga 10 öre i veckan, hvaremot de under sjukdomstid erhålla 4 rdr i veckan såsom understöd.

Ännu ett annat glädjande bevis på arbetsgifvares omtanke om de arbetare, med hvilkas svett och möda de vunnit sina rikedomar, hafva vi att anföra. Enligt ett af den förre egaren af Delbancoska fabrikerne i Mölndals by upprättat testamente, har nemligen en summa af 10,000 rdr rmt blifvit anslagen till byggnadsfond, hvaraf räntan årligen skall användas till uppförande af ett boningshus åt en af de äldste fabriksarbetarne vid fabrikerne, hvar vid arbetarne sjelfva ibland sig få utvälja den mest förtjente, hvilken till boningshuset äfven erhåller ett litet jordstycke. Trenne små trefliga bostäder äro sålunda redan uppförda, och det fjerde lärer snart sättas i verket.